

**ПОЉОПРИВРЕДНА СТРУЧНА
СЛУЖБА • Сремска Митровица •**
Светог Димитрија 22

Limagrain d.o.o.

21000 Novi Sad, Radnička 30a
Tel: 021/4750-788; Fax: 021/4750-789
www.limagrain.rs

**Seme
rađa
profit**

**hrana
produkt**

hrana bez mana!

www.hranaprodukt.com
Tel: 022/650-027, 650-033

SREMSKA Godina IV • Broj 67 • 10. jul 2015. • cena 40 dinara

**сремске
НОВИНЕ**

POLJOPRIVREDA

KVALITET

Foto: S. Lapčević

Ovogodišnji rod pšenice u Srbiji, čija je žetva pri kraju, biće prosečan i iznosiće 2,3 miliona tona, a kvalitet zrna je odličan, izjavila je ministarka poljoprivrede Snežana Bogosavljević Bošković.

Ona je pozvala poljoprivrednike koji su u mogućnosti da sačekaju sa prodajom pšenice do septembra, jer se očekuje da će tada doći do povećanja cena te žitarice.

Procene su i da će više od 40 odsto ukupnog prinosa moći da bude izvezeno.

Strane 10 – 11.

U OVOM BROJU

SUDBINA ODUZETE IMOVINE:

**Čekajući
restituciju i EU** Strana 4.

PORODIČNA PREDUZEĆA U
SEOSKIM PODRUČJIMA SRBIJE:

**Standardi bezbednosti
i kvalitet proizvoda**

Strana 8.

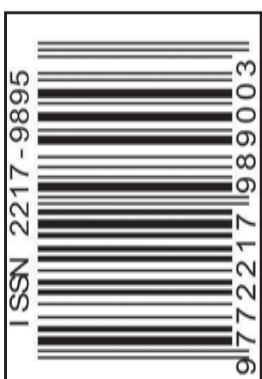
PČELARSTVO

GRGUREVCI
**AKTIVNOSTI ČLANOVA
UDRUŽENJA
„PČELARI FRUŠKE GORE“**

**Izvesti med
i ukinuti
pašarinu**

Strana 9.

SMS MALI OGLASI
063/8526-021

LICENCIRANJE ROMANOVSKIH OVACA

**"Carska" ovca
osvaja Srem**

Strana 20.

**produktna berza ad
novi sad**

"Produktna berza"AD, Novi Sad, Bulevar oslobođenja 5
Tel: 021/442-935, fax: 021/442-931, 443-457, 442-932
E-mail: nsberza@eunet.rs, www.proberza.co.rs

od 29.6. do 3.7. 2015.

- Rast cene kukuruza**
- Pad cene soje**
- Dešavanja na svetskim berzama**

Sačekati sa prodajom pšenice

- Radimo da zaradimo, a ne samo da bi dobili pare nazad, kažu u Asocijaciji poljoprivrednika

Ovogodišnji rod pšenice je iznad proseka, a poljoprivrednici trebaju da sačekaju prodaju roda do bolje cene, izjavio je Predsedavajući Upravnog odbora Asocijacije poljoprivrednika Miroslav Kiš. On savetuje da se ovogodišnji rod skladišti do bolje cene, ili momenta kada novac poljoprivrednicima bude potreban, odnosno da se ne prodaje po svaku cenu.

- Ko može, treba da sačeka. Uveren sam da će biti cena znatno veća nego što je danas. Onaj ko kupuje, plaća - rekao je Kiš Tanjugu.

Prema njegovim rečima, proizvođači koji su primenili punu agrotehniku imaju prinos do osam tona po hektaru, ali da to ne znači i dobar prihod.

- Veća agrotehnika je toliko ulaganje da nije sigurno da ostvaruje 10 do 20 odsto profita, jer radimo da zaradimo, a ne samo da bi dobili pare nazad - rekao je on.

Na Produktivnoj berzi u Novom Sadu beleže se i prva trgovanja ovogodišnjim rodovima ječma i pšenice.

Trgovanje ovogodišnjom pšenicom otvoreno je po ceni od 16,50 dinara po kilogramu bez PDV-a.

Cena stočnog ječma kojom je otvoreno trgovanje je 15,20, a pivarskog između 17,5 i 18 dinara po kilogramu.

Na berzi ocenjuju da poslednja cena pšenice nije objektivna i da

Sve ispod cene od 20,69 dinara po kilogramu je gubitak?

treba očekivati njen porast na preko 17 dinara po kilogramu.

Cena u blagom porastu

Pojedini otkupljivači pšenice novog roda, koji su nedavno proizvođačima nudili akontaciju od 15,5 do 16 dinara za kilogram, poslednjih dana su tu cenu podigli na 17 dinara, što je pozitivan

korak na tržištu, izjavio je Tanjugu predsednik Zadružnog saveza Vojvodine (ZSV) Radislav Jovanov.

Napominjući da će o konačnoj ceni hlebnog zita poslednju reč dati tržište, Jovanov je dodao da je to blago poskupljenje izuzetno pozitivno za naše poljoprivredne proizvođače, kojima su to prvi značajniji ratarski prihodi.

Ta cena je međutim još znatno ispod troškova proizvodnje pšenice, rekao je Jovanov podsetivši da je ZSV uoči i ove žetve, koja je u punom jeku, sačinio kalkulaciju prema kojoj troškovi proizvodnje hlebnog zita iznose 20,69 dinara po kilogramu, na bazi prinosa od 4,8 tona po hektaru.

Iz toga proizilazi da bi to trebalo da bude cena pšenice novog roda "a sve ispod toga je gubitak", kaže Jovanov i napominje da su u ZSZ sugerisali svojim članicama da, ukoliko imaju finansijskih mogućnosti, ne prodaju pšenicu odmah u žetvi nego da sačekaju povoljniju priliku, jer kako se procenjuje cena će joj uskoro biti veća.

Prema informacijama ZSV, na poljima Zemljoradničke zadruge u Srpskom Itebeju požnjevena je polovina površina od ukupno zasejanih 1.100 hektara a ostvaren je izvanredan prinos od 9,85 tona po hektaru.

Kako je Tanjugu rekao predsednik ZSV, u Vojvodini će ovog leta biti požnjevena pšenica sa oko 270.000 hektara, što su manje površine nego lane a razlog tom smanjenju je u najvećoj meri niska cena hlebnog zita.

Ako bi ove godine pšenica imala bolju cenu nego lane, kada je u žetvi dostigla svega 18 dinara za kilogram, sigurno je da bi ratari na

jesen zasejali znatno veće površine, smatra Jovanov.

Veća proizvodnja pšenice

Ovogodišnja proizvodnja pšenice u Srbiji će, kako se očekuje, iznositi 2,4 miliona tona, što je 1,7 odsto više u odnosu na lanjski rod, objavio je Republički zavod za statistiku (RZS).

Kod proizvodnje malina očekuje se povećanje u odnosu na prošlu godinu od 7,2 odsto, a prognoze su da će rod iznositi 66.176 tona. Proizvodnja višnja trebalo bi da iznosi 91.774 tona, što je smanjenje od 2,3 odsto, navodi RZS, prema stanju useva 23. maja 2015. godine.

U odnosu na prošlu godinu, u prolećnoj setvi 2015. godine zasejano je manje kukuruza (2,4 odsto), šećerne repe (34,3 odsto) i suncokreta (8,5 odsto), a više soje (21,8 odsto). Kukuruzom je zasejano oko milion hektara, šećernom repom 42.123 hektara, suncokretom 170.612 hektara, a sojom 187.950 hektara.

U odnosu na desetogodišnji prosek (2005/2014), proizvodnja pšenice je manja 1,4 odsto, dok je zasejano više površina pod kukuruzom (2,6 odsto), i sojom (22,5 odsto), a manje šećerne repe (37,6 odsto) i suncokreta (četiri odsto).

S. P.

Kažnjivo paljenje vatre na njivama

Od početka jula sedam požara dogodilo se sedam požara u okviru žetvenih radova. Od ugroženih 200 hektara neovršene pšenice, izgorelo šest hektara

I ove godine zbog izuzetno visokih temperatura javlja se povećana opasnost od požara, pa je zato Pokrajinski sekretarijat za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo uputio poljoprivrednicima da se uzdrže od paljenja žetvenih ostataka. Kako se dalje navodi, zakonom o zaštiti od požara zabranjeno je i kažnjivo paljenje strnjista, odnosno ostataka nakon žetve, kao i paljenje smeća. Paljenjem žetvenih ostataka, osim narušavanja mineralnih svojstava zemlje, povećava se mogućnost pojave požara. Podsećamo da je paljenjem na oranama često dolazilo do štete na letini koja nije skinuta, te do višestrukih gubitaka. Iako je daleko lakše zapaliti žetvene ostatke, dokazano je i primenjeno da zoraćanjem zemlja održava plodnost i smanjuje potrebu za veštačkim preparatima.

Svi građani, ukoliko uoče vatru, manji požar ili primete nekoga da pali vatru, mogu da o tome obaveste nadležne inspeksijske službe okruga Srem. Poljoprivredna inspekcija, Šumarska i lovna inspekcija u Rumi, Glavna 107 – Zgrada opštine 022/471-259, 022/478-

Letnji požari na sremskim njivama

800. Poljoprivredna inspekcija u Indiji - Vojvode Stepe 34, Zgrada Crvenog krsta 022/561-145. Vodoprivredna inspekcija u Sremskoj Mitrovici, Trg Sv. Dimitrija 8 telefon 022/214-450, 022/610-650. Šumarska i lovna inspekcija u Šidu,

Kneza Miloša 2 na telefon 022/712-909 i Fitosanitarna inspekcija u Staroj Pazovi, Svetosavska 11 na telefon 022/363-159.

Na opasnost od izbijanja požara na otvorenom prostoru upozorila je i Policijska uprava u Sremskoj Mi-

trovici koja je saopštila da je zbog visokih temperatura povećan broj požara na području Srema, a pripadnici Vatrogasno-spasilačkog bataljona imali su od početka jula 30 intervencija.

- Najveći broj požara izazvan je spaljivanjem suve trave, granja i strnjike na njivama, navodi se u saopštenju Policijske uprave Sremska Mitrovica.

Od 26 požara na otvorenom prostoru, dogodilo se sedam požara u okviru žetvenih radova, a 19 požara je prouzrokovano spaljivanjem suve trave i smeća.

Od ugroženih 200 hektara neovršene pšenice, do sada je izgorelo šest hektara.

- Apelujemo na građane da u toku leta, posebno za vreme velikih vrućina, ne pale vatru na strnjikama i ne spaljuju smeće i suhu travu - saopštava policija i podseća da je Zakonom o zaštiti od požara strogo zabranjeno spaljivanje ostataka strnih useva, spaljivanje smeća na otvorenom prostoru i spaljivanje biljnih ostataka. Zaprećene kazne za fizička lica iznose od 10.000 do 50.000 dinara, a za pravna lica od 300.000 do milion dinara.

Reč stručnjaka

Kako navode agronomi, paljenjem strnjista uništavaju se mikroorganizmi u zemljištu, a najbolji način da se unište žetveni ostaci jeste zaoravanje zemljišta, čime se dodatno poboljšava struktura i kvalitet zemlje. Paljenjem se stvara visoka temperatura koja uništava zemljište do određene dubine, i pored toga što može da izazove požar na njivi i da se proširi na susjedni atar, takođe utiče i na divlje životinje koje se tu nađu kažu stručnjaci. Prethodnih godina je to bila najjeftinija i najjednostavnija metoda, kako bi se pripremio zemljište za sledeću setvu. U svakom slučaju se najpre preporučuje upotreba specijalizovane mehanizacije, odnosno seckalica, kako bi posao bio efikasnije i sigurno obavljen.

Policija upozorava da će biti kažnjene sve osobe koje izazivanjem požara nanose veliku materijalnu štetu i ugrožavaju svoju i tuđu bezbednost.

M. Balabanović

OSNIVAČ I IZDAVAČ: NIPD "Sremske novine" d.o.o. Sremska Mitrovica
• Trg vojvođanskih brigada broj 14/II • **DIREKTOR:** Dragan Đorđević

• **GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:** Živan Negovanović
• **DIREKTOR MARKETINGA:** Zlatko Zrilić **TEHNIČKI UREDNIK:** Marko Zrilić • **REDAKCIJA:** Svetlana Đaković, Katica Kuzmanović, Marija Balabanović, Sanja Mihajlović, Stevo Lapčević, Mišan Mileusnić (fotoreporter), Gordana Majstorović • **MARKETING:** 063/8526-021
• **ŠTAMPARIJA:** DOO MAGYAR SZO KFT OJ Štamparije "Forum" Novi Sad • **E-mail:** poljoprivreda@sremskenovine.co.rs
TELEFON/FAX: 022/610-144 • **Registarski broj NV000659**

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Библиотека Матице српске, Нови Сад

63(497.113)

Sremska poljoprivreda / glavni i odgovorni urednik Živan Negovanović.
- God. 1, br. 1 (okt. 2012) - - Sremska Mitrovica: Sremske novine, 2012-. - Ilustr. ; 46 cm

Dva puta mesečno.
ISSN 2217-9895
COBISS-SR-ID 273701127

SREMSKA MITROVICA • NAKON JEDNODNEVNOG PROTESTA ZAPOSLENIH U „MITROSREMU“

Stižu zaostale zarade

Do 17. jula radnicima će biti isplaćene plate za februar i mart mesec
- Stanje u preduzeću neodrživo i najavljuju se odlučne mere za konsolidaciju

Tražeći isplatu zaostalih zarada, deo radnika sremskomitrovačkog „Mitrosrema“ održao je 2. jula protest ispred upravne zgrade preduzeća, a već iste večeri sa nadležnima u Vladi Srbije je postignut dogovor o isplati zaostalih zarada što su narednog dana i prihvatili zaposleni o ovom preduzeću.

Pred upravnu zgradu radnici „Mitrosrema“ su došli poljoprivrednom mehanizacijom iz svih radnih jedinica samo sa jednim zahtevom - da se isplate zaostale zarade. Nakon razgovora sa sindikalnim čelnicima direktor **Nenad Bulić** je okupljenim radnicima poručio da je u ovom trenutku izvesna isplata samo februarske zarade.

- Ono što je realno, jeste da se isplati februarska zarada i možda deo martovske plate. To je ono što firma može uraditi a da ne trpi proizvodnja. Održava se dinamika isplata koja godinama traje. Mi smo sebi u proteklom periodu činili uslugu jer su isplaćivane plate koje ianako kasne, a nisu plaćani doprinosi i porezi koje sada moramo platiti. I zbog svega smo ušli u plan reorganizacije da bismo našli izlaz - poručio je direktor radnicima.

Predsednik Saveza samostalnih sindikata u Mitrosremu **Stevan Jovanović** kaže da je država najveći poverilac preduzeća i pita se da li je neko me u interesu da u stečaj otera firmu koja poseduje hiljade hektara zemljišta, farme i fabriku hrane.

- Predlog Odbora sindikata bio je da se makar isplate februar i mart. Iako kasnimo pet meseci s platama,

Protest radnika „Mitrosrema“

zahtev je realan a posloводство to ne može da ispoštuje. Zaposleni su ostali pri stavu da se isplate zarade, a da u suprotnom ne počne žetva - poručio je Jovanović.

On je dodao da su plate i ranije kasnile ali da je sada problem što ni poslovi u poljoprivredi nisu na vreme urađeni.

- Problem je što smo sastavili setvu i žetvu tako da možemo očekivati prinose i za 30 odsto manje nego što su bili prethodnih godina. Nije problem ako plata kasni, pod uslovom da imamo repromaterijal i rezervne delove, a mi kasnili i sa oranjem i sa se-

tvom - preneo je Jovanović i dodao da se procenjuje da je dug „Mitrosrema“ oko 12 miliona evra. Najveći poverilac je država koja predlaže unapred pripremljenu reorganizaciju a poreska uprava to nije prihvatila.

- Da li država ima interes da opstane preduzeće sa 4.000 hektara obradivog zemljišta, 500 hektara pod zalivom, farmu svinja i fabriku hrane? Da li 500 zaposlenih može da živi od tolikog imanja? Ako takvo preduzeće nije potrebno državi, onda država treba da se zapita da li je nečiji interes da se firma otera u stečaj i da je neko kupi budžasto. Po gradu već kolaju priče navodnim kupcima „Mitrosrema“ - rekao je Jovanović novinarima i dodao da radnici „Mitrosrema“ neće dozvoliti trećim licima da skidaju pšenicu sa parcela preduzeća, bez obzira da li su poverioci na osnovu semena ili drugog repromaterijala.

Dogovor da se do 17. jula radnicima isplati martovska plata postignut je na sastanku predstavnika sindikata sa ministrom pravde **Nikolom Selakovićem**, direktorom Direkcije za upravljanje oduzetom imovinom **Dejanom Carevićem** i gradonačelnikom Sremske Mitrovice **Branislavom Nedimovićem**.

Direktor „Mitrosrema“ **Nenad Bulić** rekao je da ta firma ima probleme koji su u najvećoj meri nasleđeni, ali da država daje sve od sebe da to preduzeće ne propadne i ode u stečaj.

- Sastanak je još jednom pokazano da je država za postizanje dogovora

Obraćanje sindikalaca i posloводства radnicima

i kompromis, jer smatra da je Mitrosrem od velike važnosti za Sremsku Mitrovicu, pošto zapošljava veliki broj radnika, ali i za domaću privredu - naveo je Bulić u saopštenju.

Bulić je napomenuo i da je Direkcija za upravljanje oduzetom imovinom preuzela „Mitrosrem“ u velikim problemima, te da su podnete i krivične prijave protiv pojedinih odgovornih lica zbog malverzacija.

- Sad je potreban veliki trud države, ali i razumevanje zaposlenih da Mitrosrem ponovo bude privredno orjentisan i da kapaciteti preduzeća budu očuvani kao celina - naveo je Bulić.

On je objasnio da su krajem prošle godine menadžment preduzeća i Nadzorni odbor posle detaljne finansijske analize odlučili da se krene u postupak reorganizacije preduzeća kako bi došlo do reprograma nagomilanih dugova, deblokade računara i očuvanja preduzeća kao celine, jer su zbog dugova pretila izvršenja na određenim delovima preduzeća.

- Da je došlo do tih izvršenja, „Mitrosrem“ bi bio izdvojen, a samim tim bi i dosta radnika ostalo bez svog posla“, naveo je Bulić i dodao da svi zaposleni, kako radnici tako i direktori, na isti način i u isto vreme primaju platu, a da su članovi Nadzornog odbora tek sada dobili januarsku platu.

Sastanak sindikalaca „Mitrosrema“ i predstavnika Vlade Srbije organizovao je gradonačelnik Sremske Mitrovice **Branislav Nedimović** koji kaže da je vreme za drastične mere jer je postojeće stanje u „Mitrosremu“ neodrživo.

Kako se očekuje, već krajem ovog meseca u Privrednom sudu u Sremskoj Mitrovici biće održano ročište koje će odrediti ono krenuti putem unapred

pripremljene reorganizacije odnosno da li će na to pristati i Poreska uprava kao najveći poverilac

- Posle sastanka u Vladi Srbije, došli smo do zaključka da je trenutno stanje u „Mitrosremu“ jednostavno neodrživo na duži rok i da posle ovakvih događaja moraju da se povuku drastične mere kako zbog aspekta funkcionisanja, tako i sa aspekta budućnosti ovog preduzeća - kaže Nedimović i ističe:

- Ono što je nesumnjivo, jeste da je „Mitrosrem“ izuzetno važan privredni subjekt za grad, ali to ne sme niko da zloupotrebljava i da neko misli da iz tog razloga može nekoga da ucenjuje. Definitivno smo svi na istom stanovištu da se moraju preduzeti odlučne mere i da „Mitrosrem“ mora da se očuva kao funkcionalna celina da ga puen prinudnih izvršenja ne bi oćerupali. I radnici su svesni toga. Ono što mora da se poradi na sistemu reorganizacije i na smanjenju mase zarada jer je postojeće stanje neodrživo. I oko toga je sa svima postignuta saglasnost.

Gradonačelnik **Nedimović** je izjavio i da treba odati zahvalnost ljudima iz Ministarstva pravde pošto su kroz postupak UPRR zaštitili imovinu „Mitrosrema“ jer je to bio jedini pravni način da ona zaštititi bez obzira šta ko mislio o UPRR. Tako je saćuvana imovina i to je u ovom trenutku najvažnije.

Očekuju se sudske odluke posle kojih će se znati da li će ovo preduzeće krenuti putem unapred pripremljenog plana reorganizacije ili drugim putem, ali sigurno da ovakav period života od stare slave i provizorijuma više nije moguć.

Ž. N.

Mehanizacija na mitrovaćkim ulicama

BEOGRAD • UGOVORI MINISTARSTVA I 63 LOKALNE SAMOUPRAVE

U narednih 120 dana

Ukupna vrednost ove investicije je 715,5 miliona dinara, a ućešće Ministarstva je 357 miliona dinara

Ministarka poljoprivrede i zaštite životne sredine prof. dr **Snežana Bogosavljević Bošković** je u sredu u Klubu poslanika, sa 63 jedinice lokalne samouprave potpisala ugovore o uređenju poljskih puteva.

- Ukupna vrednost ove investicije je 715,5 miliona dinara, a ućešće Ministarstva je 357 miliona dinara. Ovim sredstvima ćemo u narednih 120 dana urediti preko 775 kilometara poljskih puteva - izjavila je ministarka poljoprivrede.

Ministarka je rekla da će na revitalizaciji puteva biti angažovana domaća preduzeća, koja će između ostalog izvršiti ravnanje terena, nasipanje šljunčanom ili kamenom podlogom puteva i izgradnju propusta i dodala da će radi velikih po-

sledica koje su poplave ostavile na seosku infrastrukturu, ministarstvo u okviru mere revitalizacija poljskih puteva, potpisati danas ugovore i sa 58 gradova i opština, u kojima je bila proglašena vanredna situacija.

Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine prošle godine potpisalo je ugovore sa predstavnicima četrdeset lokalnih samouprava, u vrednosti od 650 miliona dinara i revitalizovano je preko 515 kilometara poljskih puteva.

Kako je navela ministarka **Bogosavljević Bošković**, uređenje poljoprivrednog zemljišta izgradnjom ili revitalizacijom poljskih puteva, predstavlja jednu od najznačajnijih mera kojom će se omogućiti bolji uslovi života i rada poljoprivrednika, ali i svih drugih ljudi koji žive u rural-

Sa potpisivanja ugovora o sredstvima za obnovu atarskih puteva

nom području. Biće omogućen lakši, bezbedniji i efikasniji transport poljoprivrednika ali i poljoprivrednih proizvoda, što ima poseban značaj za transport voća i povrća.

Realizacijom potpisanih ugovora direktnu korist imaće više hiljada poljoprivrednika, jer će ove puteve koristiti za odlazak i dolazak do svog poljoprivrednog zemljišta.

Ministar je pozdravila napore lokalnih samouprava i kolega iz drugih institucija usmerenih ka stvaranju uslova za razvoj poljoprivrede i poboljšanje uslova života u ruralnim sredinama.

- Verujem da ćemo angažovanjem resursa na svim nivoima vlasti, hrabro ići ka ispunjenju zajedničkih ciljeva - zaključila je ministarka.

S. P.

OČEKIVANJA I MIŠLJENJA

Čekajući restituciju i EU

Do kraja 1945. godine na imanja vojvođanskih Nemaca doseljeno je iz raznih krajeva tadašnje Jugoslavije 45.000 porodica sa otprilike 250.000 članova, uglavnom boraca i simpatizera pokreta otpora. Računa se da je do kraja 1948. godine na imanja vojvođanskih Nemaca doseljeno još oko 200.000 kolonista. Nemcima, bivšim stanovnicima Vojvodine, oduzeto je 389.256 hektara zemlje

Vratiti oduzetu imovinu... Ukloniti tuđe greške... Rehabilitovati nevine... Sve ove nepravde počinjene posle Drugog svetskog rata, o kojima se glasno govori poslednjih šest decenija, trebalo bi da ispravi zakon o restituciji. Pored građana Srbije, čija je imovina nacionalizovana posle Drugog svetskog rata, odlukom AVNOJ-a od 21. novembra 1944, odluku o vraćanju imovine čekaju i folksdojčeri, odnosno podunavski Nemci... Oni su, naime, šest decenija čekali da se i u Republici Srbiji donese zakon o restituciji. Svaka dosadašnja vlada, pa i posle oktobarskih demokratskih promena 2000. godine u Srbiji, obećavala je da će doneti ovaj zakon, koji konačno postoji! Na to je Srbiju naterala Evropska unija. Vlada, čiji je premijer bio dr Vojislav Koštunica, pripremila je nacrt ovog zakona, ali je on ostao u fiokama. Donela ga je Vlada koju je vodio Mirko Cvetković. To je i doprinelo da Srbija postane kandidat za prijem u Evropsku uniju. Srbija je bila i jedna od poslednjih zemalja socijalističkog lagra koja je posle raspada bivše Jugoslavije donela ovaj zakon. Pored bivših stanovnika Srbije, folksdojčera, ovaj zakon čekaju i oni kojima je ta imovina neopravdano oduzeta u Srbiji posle Drugog svetskog rata.

Samo je Nemcima na teritoriji Jugoslavije posle Drugog svetskog rata oduzeto 97.720 zemljišnih poseda. Od toga je u Vojvodini bilo 68.035 imanja. Ukupna površina oduzetih nemačkih imanja u Jugoslaviji iznosila je 637.000 hektara, a od toga u Vojvodini 389.256 hektara. I dok oni kojima je imovina neopravdano oduzeta s nestrpljenjem već šest decenija čekaju ispravku te nepravde, sve se češće pominje da su se vojvođanski kolonisti pribojavali donošenja zakona o restituciji. Oni koji su se „vozom bez voznog reda“ sa zajedničkom „kartom“ overenom Zakonom o agrarnoj reformi (donetim jula 1945. godine), iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Crne Gore doselili u ravnice.

Kolonizacija

U Zakonu o agrarnoj reformi i kolonizaciji od 23. avgusta 1945. godine, član 18. glasi: Od zemljišta konfiskovanog od lica nemačke nacionalnosti u Bačkoj, Banatu, Baranji i Sremlu izdvojiće se 500 katastarskih jutara za naseljavanje boraca Jugoslovenske armije koji se prijave i obavežu da će se na zemlju naseliti i istu sa svojim porodicama obrađivati (Sl. list DFJ, br. 64/1945). Ovim zakonskim merama konfiskovano je 162.171 zemljišni posed, od toga 96.874 ili 5,7 odsto poseda pripadnika nemačke narodnosti, odnosno čak 637.000 hektara zemlje.

Neopravdan strah kolonista

Pred preostalim švapskim kućama u mnogim vojvođanskim selima, poslednjih godina, pa i ove, zastaju neznanici... Merkaju, zagledaju... Iza zavesa proviruju zabrinuta, upitna lica, pre svega, staraca... Da li su se to vratili stari vlasnici? Nemci!? Šta hoće? Njihovo da im se vrati! Iako su sporadične, ove pojave uznemiravaju koloniste ili njihove naslednike. Jedna država ih je naseljavala, dala im kuće i zemlju, pa država Srbija, naslednica DFJ, FNRJ, SFRJ, SRJ, SCG, sad hoće da ih raseli...

Prilikom prve ovakve pojave posle oktobarskih promena 2000. godine, Andreas Birgermajer, predsednik Udruženja Nemaca Donau iz Novog Sada smatra da kolonisti mogu biti spokojni. Oni su stanari države, a ona je ta koja treba da obešteti prave vlasnike. Nemcima je imovinu uzela država, ona treba i da je vrati, govorio je Birgermajer. Niko ne namerava da iseljava koloniste. Postoji mnogo načina da se pravim vlasnicima nadoknadi oduzeto: novcem ili akcijama. Nasilno se sigurno nikom neće otimati, ali ako postoje prazne kuće (takvih je u Vojvodini više od 15.000) zbog odumiranja sela, one treba da se vrte vlasnicima. Tačnih podataka koliko je nemačkih kuća, imanja i zemlje u posedu države, niko ne zna. Poznato je da je oko četrdeset odsto privrednih i poljoprivrednih dobara u Vojvodini nekada pripadalo Nemcima. Te podatke u statističkim i zemljišnim knjigama

ima jedino država. Nemcima je imovina konfiskovana na osnovu odluke Predsedništva AVNOJ-a, donete 21. novembra 1944. godine. Razlog za donošenje ove odluke bio je taj što je ovdašnje nemačko stanovništvo u celosti podržalo okupaciju, objašnjavao je istoričar Nikola Gačeša. Time je nemačka nacionalna manjina (izuzev onih koji su se borili u sastavu NOR-a i drugim partizanskim odredima) potpuno bila lišena pokretne i nepokretne imovine. Dobra su istom avnojevskom odlukom oduzeta Srbima i drugim narodima za koje je utvrđeno da su ratni zločinci ili njihovi pomagači. Prema podacima ovog istoričara, u Vojvodini je živelo oko 300.000 Nemaca. Prema popisu iz 31. marta 1948. godine, na teritoriji Jugoslavije je bilo oko 50.000 Nemaca. Mnogi su bili u logorima, a oni koji su preživeli to zatočeništvo otišli su u Austriju i Nemačku. Ostalo ih je svega nekoliko hiljada (marta 2003. godine bilo ih je 3.901). Od ove odluke bili su izuzeti folksdojčeri, saradnici narodnooslobodilačkog pokreta, kao i oni iz mešovite brakova. Na osnovu Zakona o državljanstvu, donetog 23. avgusta 1945. godine, svi folksdojčeri, ranije bez imovine, ostali su tada i bez jugoslovenskog državljanstva. Inače, kada je reč o

Dunavske Švabe beže iz Vojvodine oktobra 1944. godine

nemačkoj nacionalnoj manjini u ratnim i poratnim godinama, o sudbini koja je namenjena ovoj manjini svedoče dokumenta Istraživačkog odeljenja britanskog Ministarstva spoljnih poslova iz 1943. godine. Iz njih se vidi da je već tada bio formulisan stav danarodima za koje je utvrđeno da su ratni zločinci ili njihovi pomagači. Prema podacima ovog istoričara, u Vojvodini je živelo oko 300.000 Nemaca. Prema popisu iz 31. marta 1948. godine, na teritoriji Jugoslavije je bilo oko 50.000 Nemaca. Mnogi su bili u logorima, a oni koji su preživeli to zatočeništvo otišli su u Austriju i Nemačku. Ostalo ih je svega nekoliko hiljada (marta 2003. godine bilo ih je 3.901). Od ove odluke bili su izuzeti folksdojčeri, saradnici narodnooslobodilačkog pokreta, kao i oni iz mešovite brakova. Na osnovu Zakona o državljanstvu, donetog 23. avgusta 1945. godine, svi folksdojčeri, ranije bez imovine, ostali su tada i bez jugoslovenskog državljanstva.

Inače, kada je reč o nemačkoj nacionalnoj manjini u ratnim i poratnim godinama, o sudbini koja je namenjena ovoj manjini svedoče dokumenta Istraživačkog odeljenja britanskog Ministarstva spoljnih poslova iz 1943. godine. Iz njih se vidi da je već tada bio formulisan stav da predstavnici nemačke nacionalne manjine treba da budu iseljeni iz svih delova Evrope gde su bili naseljavani u ranijim periodima (Vojvodina, Slavonija, Slovenija, Mađarska, Čehoslovačka, Poljska, SSSR...). Pošto je Treći rajh išao ka totalnom slomu, upravo to se i dogodilo predstavnicima nemačke manjine koji nisu bili uključeni u „planove“ evakuacije. Iz oblasti Transilvanije, u okviru ovih planova, prvih dana oktobra 1944. pred Crvenom armijom bilo je, recimo, evakuisano oko 20.000 tamošnjih

folsdojčera. Ali bilo je i onih koji su ostavljeni kao „živi bedem“, baš kao i onih 110.000 folksdojčera u Banatu. Gde god da su ostali folksdojčeri, kao što je to bio slučaj u Vojvodini, odnosno Bačkoj, vlasti su prema njima preduzele mere po

svemu slične onima iz odluke AVNOJ-a od 21. novembra 1944. godine. Dakle, bila im je oduzeta imovina a za njih otvoreni sabirni centri, odnosno logori.

Imovinski apetiti

Što se tiče imovinskih apetita folksdojčera, Kraljevina Jugoslavija nije raspolagala podacima o bogatstvima kojima su raspolagali pripadnici nemačke nacionalne manjine. Naime, statistički nisu obrađivani podaci o imovinskom stanju na osnovu nacionalne pripadnosti. Ali zato su se time bavili pripadnici folksdojčerske organizacije Kulturbund. Prema jednom njihovom memorandumu iz 1940. godine, koji je bio upućen jugoslovenskoj vladi, folksdojčeri su u Vojvodini raspolagali sa 31,2 odsto obradivog zemljišta (Vojvodina u istim granicama danas ima ukupno 1,6 miliona hektara obradivog zemljišta), učestvovali su sa 46,7 odsto u industrijskoj proizvodnji, a sa 40 odsto u zanatskoj. Raspolagali su sa 30,8 odsto bankarskog kapitala, a u stvaranju nacionalnog dohotka Vojvodine učestvovali sa 55 odsto. Ovim podacima treba pristupiti oprezno, jer mogu biti pristrasni, s obzirom na izvor. Valja im ipak dodati i činjenicu da su tokom Drugog svetskog rata vojvođanski folksdojčeri imali u vlasništvu 144 od ukupno 355 većih preduzeća. Njihovi posedi su

po pravilu bili dva puta veći od poseda predstavnika drugih nacija i nacionalnih manjina i obuhvatali su najplodniju zemlju. Detaljna istraživanja svakako bi pokazala šta su i koliko tuđeg tokom Drugog svetskog rata, dok su držali vlast, vojvođanski folksdojčeri prigrabili za sebe, o čemu postoje različita svedočanstva. Neka od njih saopštena su već i u prvim izveštajima Državne komisije za ispitivanje zločina okupatora i njihovih pomagača, u poratnim godinama.

Do kraja 1945. godine na imanja vojvođanskih Nemaca doseljeno je iz raznih krajeva tadašnje Jugoslavije oko 45.000 porodica sa otprilike 250.000 članova uglavnom boraca i simpatizera pokreta otpora, od čega najviše iz Bosne i Hercegovine i Hrvatske. Računa se da je do kraja 1948. godine na imanja vojvođanskih Nemaca doseljeno još oko 200.000 kolonista.

Dakle, paušalnim proglašavanjem čitavog nemačkog kolektiviteta neprijateljima i ratnim zločincima došlo se do velike imovine koja je, prema procenama nemačkih izvora, vredela oko deset milijardi tadašnjih 1945. godine. Naime, u članu 4. Zakona o izbornim listama od 10. avgusta 1945. godine se kaže: Biračko pravo nemaju članovi Kulturbunda i članovi njihovih porodica (Sl. list DFJ, br. 59. od 11. avgusta 1945. godine). Na taj način je država uzurpirala prirodno pravo svakog građanina da bira i da bude biran, tim pre što puko članstvo u Kulturbundu nije imalo karakter pripadnosti oružanim nemačkim formacijama osim ukoliko ona nije dokazana. Naravno, što je neshvatljivo, barem sa današnjeg aspekta, stav da se biračko pravo oduzima i onima koji su članovi njihovih porodica. Tako su Nemci, koji su živeli na ovim prostorima, ostali bez prava glasa i imovine.

(Nastaviće se)

(Delovi iz knjige Branislava Gulana „Sudbina oduzete imovine“. Knjiga se može naručiti (cena 2.000,00 dinara) kod izdavača banatski kulturni centar, JNA 35, Novo Miloševo, e-mail:banatski-kulturni-centar@gmail.com ili na tel 023/783-155 ili kod autora na e-mail:gulan@nscable.net ili na tel. 063/8-666-527).

Dogovor Tito – Brant

Nemcima u Jugoslaviji je 1945. godine oduzeto ukupno 97.490 poseda sa 638.000 hektara zemlje, kuće, poljoprivredne mašine, radionice, fabrike. Problem oduzete imovine je bio skoro četvrt veka predmet spora između SR Nemačke i SFRJ. Nemačka ga je koristila i uvek potezala kao protivtežu jugoslovenskom zahtevu za ratnu odštetu, koja, po proceni reparacione komisije Vlade FNRJ, iznosi 46,9 milijardi dolara po kursu iz 1938. godine, a od toga Nemačka duguje 35,8 milijardi dolara. Nakon višegodišnjeg spora oko rešavanja, s jedne strane oduzete imovine a, s druge, ratne odštete, Vili Brant i Josip Broz Tito postigli su na Brionima 1973. godine sporazum poznat kao „Briionska formula“, na osnovu kojeg je Nemačka odobrila Jugoslaviji pomoć vrednu 700 miliona mara-

ka, što je utrošeno za izgradnju NE Krško i mnogih fabrika u našoj bivšoj i sadašnjoj državi.

Taj sporazum je Skupština SFRJ ratifikovala 26. decembra 1974. godine. Njegova suština, međutim, bliže je određena u takozvanom ed-memoaru, u kome stoji da nijedna strana posle potpisivanja nema pravo na bilo kakva dalja potraživanja i da on u stvari predstavlja ugovor o poravnjanju a ne o finansijskoj podršci, kao i da se njime Nemačka odrekla potraživanja imovine nemačkih državljanina, a Jugoslavija ratne odštete u ime svih pojedinaca koji su robovali i bili ratni zarobljenici u nacističkim logorima.

Pošto je taj ed-memoar proglašen državnom tajnom, on je javnosti nedostupan, mada je rok za njegovu tajnost istekao krajem decembra 2004. godine.

Struktura oduzetih nemačkih poseda izgleda ovako:

Područje	Zemljišni posedi	hektari
Vojvodina	68.035	389.256
Hrvatska	20.457	120.977
Slovenija	5.474	114.780
BiH	3.523	

SREMSKA MITROVICA

VLADIMIR NASTOVIĆ NAČELNIK GRADSKJE UPRAVE ZA POLJOPRIVREDU O ZAKUPU DRŽAVNOG ZEMLJIŠTA

Ponuda važi za 5.000 hektara

Uslovi i procedura za ostvarivanje osnov prava farmera ostali nepromenjeni, jer još nije izmenjen Zakon o poljoprivrednom zemljištu. Za pravo prečeg po osnovu infrastrukture stigle dve prijave. Tek ukoliko sva državna zemlja ne bude data u zakup stočarima biće organizovana javna licitacija

U Sremskoj Mitrovici je u toku javni poziv za dokazivanje prava prečeg zakupa poljoprivrednog zemljišta u državnj svojnini na teritoriji ovog grada za 2016. godinu. Poziv iz nadležne komisije odnosi se na sva pravna i fizička lica, vlasnike: funkcionalnih sistema za navodnjavanje i odvodnjavanje, ribnjaka, višegodišnjih zasada starijih od tri, a mlađih od 15 godina u rodu, vinograda starijih od tri godine, a mlađih od 30 godina, u rodu, funkcionalnih poljoprivrednih objekata koji se nalaze na poljoprivrednom zemljištu u državnj svojnini na teritoriji Grada Sremska Mitrovica.

Takođe, javni poziv se odnosi na vlasnike objekata za uzgoj i držanje životinja, a koji se bave uzgojem i držanjem životinja na teritoriji Grada Sremska Mitrovica da svoje pravo prečeg zakupa državnih nji-va dokažu dokumentacijom. Rok za dostavljanje dokumentacije Komisiji za izradu godišnjeg plana zaštite, uređenja i korišćenja državnog poljoprivrednog zemljišta je 30. oktobar.

- U pitanju je standardna procedura koja se sprovodi sredinom svake godine i to rapsivanjem javnog poziva za poljoprivredne proizvođače koji se bave stočarstvom za konkurs zbog zakupa po osnovu prava prečeg. Ništa se nije promenilo u odnosu na prethodnu godinu ni po pitanju potrebne dokumentacije, jer je Zakon o poljoprivrednom zemljištu još u skupštinskoj proceduri - napominje načelnik Gradske uprave za poljoprivredu **Vladimir Nastović**.

U pitanju je veliki program koji obuhvata svu državnu zemlju na području Grada Sremska Mitrovica a to je površina od oko 5.000 hektara. Oni koji su hteli da konkuriraju za državnu zemlju po osnovu infrastrukture su konkurisali i to su "Mitrosrem" sa svojim zalivnim sistemom i jedan farmer koji je sma-

Načelnik Vladimir Nastović

trao da treba da ostvari ovo pravo po osnovu svoje infrastrukture. Oba zahteva su prosleđena poljoprivrednoj inspekciji koja će u toku leta ići na teren radi utvrđivanja činjeničnog stanja i koja će sačiniti zapisnik a on je, takođe, jedna od stavki potrebnih za konkurs.

- Ugovori o zakupu se sklapaju sa Ministarstvom poljoprivrede, a ne sa lokalnom samoupravom, jer je ono nosilac vlasništva nad državnim poljoprivrednim zemljištem. Kada će se posao okončati odlučuje ministarstvo, ali učesnici konkursa dobijaju zapisnike na osnovu kojih mogu da konkuriraju po osnovu prava prečeg zakupa nad državnim zemljištem - ističe Nastović.

Bitno je da, smatra Vladimir Nastović da se zna da se radi još po starom zakonu, a njime se tumači se da ako poljoprivredni proizvođači koji se bave stočarstvom dokažu vlasništvo i brojčano stanje stoke kojom su prijavili moraće da dobi-ju državnu zemlju koja im sleduje. Ako se sva državna zemlja tako ras-

Na farmama mora da se slaže prijavljeni i stvaran broj stoke

poredi neće biti licitacije.

I sva ostala su pravila, takođe, nepromenjena u odnosu na ona iz prošle godine tako da poljoprivredni proizvođači dobro znaju kakve papire treba da podnesu na konkurs. Vladimir Nastović smatra potrebnim

da podseti na neke stvari vezane za veterinarske potvrde.

- Najbolje bi bilo da u dokumentaciji dostave potvrde o zdravstvenom stanju koje izdaje veterinarska ambulanta na terenu na kojoj se nalazi konkretna farma. Potvrdu o

brojčanom stanju na farmi takođe izdaje veterinarska ambulanta, a treba da se priloži i sve dokumentacija koju vlasnik poseduje o stoci I koja je ostvarena u poslednjih šest meseci - nabraja načelnik za poljoprivredu Sremske Mitrovice.

Nakon konkursa dokumentacija će biti prosleđena veterinarskoj inspekciji koja će kontrolisati stanje na svakoj farmi prema podacima iz dokumentacije. Zato bi bilo potrebno da poljoprivrednik koji se bavi stočarstvom i koji je konkurisao po osnovu prava prečeg, u trenutku kada veterinarska inspekcija izađe na teren, ima na farmi bar približno brojčano stanje stoke kakvo je naveo u podnetim dokumentima.

- Imali smo ranije situacije da veterinarska inspekcija, u dva ili tri slučaja, na farmama nije zatekla grla uz obrazloženje vlasnika, koji su to pravdali činjenicom da se nalaze između dva turnusa. Pauze između turnusa moraju da budu kraće, jer sistem ne priznaje takve odmorce - ističe načelnik Vladimir Nastović.

S. Đaković

Uzurpacija čeka epilog

Nedavno je u sremskomitrovačkom ataru otkrivena uzurpacija oko 820 hektara državnog poljoprivrednog zemljišta. To zemljište je ostalo neizlicitirano nakon što su ga po osnovu prava prečeg koristili farmeri i nisu produžili ugovor o korišćenju. Iz gradske uprave uputili dopis paorima da se prijave i u vansudskom poravnanju reše ovaj probleme.

- Prijavilo se nekoliko proizvođača, oni su bespravni ušli u 150 hektara državne zemlje. Na teren je izašla inspekcija, uradjeni su zapisnici koji će biti prosleđeni Upravi za zemljište u Ministarstvu

poljoprivrede i pretpostavlja se daće se rešenje naći u vansudskom poravnanju - smatra Vladimir Nastović.

Za oko 300 hektara uzurpirane državne zemlje nije se ni do sada saznalo ko je uzurpator, jer se poljoprivrednici sami nisu javili. U takvim situacijama poljoprivredna inspekcija treba da podnese krivične prijave protiv NN lica i prosledi ih tužiocima, upućuje naš sagovornik.

Kako se uzurpacija otkrila? Gradske uprave i nadležnoj komisiji su stigle informacije sa terena, Viđeni su na nekim lokacijama po-

jedinci kako ih obraduju, a znalo se da te površine nisu obuhvaćene programom zaštite, uređenja i davanja u zakup. Na osnovu dojava utvrdili su uzurpaciju, prijavili su sve površine da su uzurpirane, a kada je poljoprivredna inspekcija sa geometrima na terenu sve razmerila došlo se do podataka o uzurpaciji.

Ostali deo zemlje od blizu 370 hektara, ostao je neobrađen.

Nadležni za sada ne znaju kakva razvoj situacije sledi i kako će se izvršiti poravnanja, ali znaju da nikom ništa neće biti oprošteno.

AKTUELNOSTI

NOVI SAD • RAZMIŠLJANJA O ZAKONU O PREDŽETVENOM FINANSIRANJU

Rod kao garancija za kredit - za i protiv

Budući rod kao garancija za kredit, umesto hipoteke na mehanizaciju ili nekretninu, predviđen je Zakonom o prežetvenom finansiranju, koji je prošle godine usvojen u Skupštini, a stupio je na snagu prvog juna.

Različiti su stavovi poljoprivrednika, prerađivača i stručnjaka, a iz resornog ministarstva poručuju da zbog postojanja hroničnog nedostatka sredstava koja se ulažu u poljoprivrednu proizvodnju, Zakon predstavlja jedan od načina pomoći poljoprivrednicima.

Zakon o predžetvenom finansiranju po kom paori kao zalog za kredit mogu da koriste svoj budući rod umesto hipoteke na nekretnine ili opremu, izazvao je podeljena mišljenja poljoprivrednika i stručnjaka.

Skeptični se pitaju ukoliko je zakon dobar zašto ne postoji ni u jednoj od zemalja Evropske unije. Drugi, optimisti, kažu da je ovakvo

Vukosav Savković

zaduživanje poljoprivrednika već postojalo, ali da je sada ono uobličeno i regulisano zakonom.

Direktor "Žita Srbije" Vukosav Savković podseća:

- Način funkcionisanja i rada kako je predviđeno ovim zakonom, već je postojao u Srbiji, a ovim zakonom se samo uvode red i sigurnost. Po-

Goran Vuković

ljoprivrednim proizvođačima se pomaže da umesto hipoteke na kuće ili opremu, mogu kao zalog staviti očekivani rod i na osnovu tog zalog dobiti kredite. Ja se nadam da će im to pomoći, ali s druge strane mislim da naši poljoprivrednici pripadaju kategoriji proizvođača koja jako malo koristi kredite i da će tre-

Branislav Urošev

bati dosta vremena ovako dobar zakon nađe primenu u praksi.

Ovakvim sistemom finansiranja poljoprivrednicima bi bio obezbeđen lakši pristup novcu, ističu u resornom ministarstvu. Paori kažu da bi to bio način da dođu do novca onda kada je najpotrebniji, odnosno pred setvu.

Poljoprivrednik iz Šatrinaca Goran Vuković kaže da bi se moralo voditi računa o realnoj ceni proizvoda i da seljak može sam da od svoje proizvodnje finansira ulaganja i investira u novu proizvodnju.

Branislav Urošev iz Gospodina- ca kaže da je tako lakše za seljaka nego da izdvoji „gotov“ dinar. Pitanje je kako će to funkcionisati.

- Tako nešto je postojalo u bivšoj Jugoslaviji, postojao je i „zeleni plan“ gde su seljaci mogli da uzimaju mehanizaciju i da pačaju svojim proizvodima. Nije to loše, lakše otplatiti kredit robom nego novce - priča Urošev..

Da podsetimo, zakon je predvi- deo da korisnici predžetvenog finansiranja mogu da budu i fizička lica, a ugovor o finansiranju mora se o obavezno registrovan u Agenciji za privredne registre.

Izvor: RTV

Upravljanje stadom mlečnih krava

Najvažnije u svakodnevnom vođenju evidencije o stadu je kontrola faktora koji određuju ekonomske veze ili granične vrednosti između troškove proizvodnje i plasmana proizvedene robe na farmi

Pišu: **Milan Delić, Zoran Novaković**
PSS „Poljoprivredna stanica Novi Sad“

Danas su na tržištu dostupni kompjuterski softveri tj. programi za vođenje evidencije o stadu, jer su od velike koristi pri donošenju odluka kroz posmatranje performansi stada i analizu problema. Cilj ovih programa je da se održava optimalno biološko i zdravstveno stanje stada i da se postignu maksimalni prihodi, uz smanjenje troškova.

Najvažnije u svakodnevnom vođenju evidencije o stadu je kontrola faktora koji određuju ekonomske veze ili granične vrednosti između troškove proizvodnje i plasmana proizvedene robe na farmi. Za dobar menadžment stada potrbno je obratiti pažnju na sledeće: imati pouzdan identifikacioni sistem, svakodnevno pratiti osnovne podatke o stadu. Ti podaci se odnose na proizvodnju i kvalitetu mleka, podatke o reprodukciji, pravilnom balansiraju, nivou i rasporedu obroka radi optimalne proizvodnje mleka u skladu sa genetskim potencijalom stada Takođe, je važan faktor sistem i kontrola muže. Veoma je važno posvetiti dužnu pažnju načinu čišćenja (izdubavanja) objekata, opreme, nege i higijene grla. I veoma je možda, i najbitnije kako to sve plasirati i prodati na tržištu: glavne proizvode (mleko, telad, tovnana junad i priplodne junice) i sporedne proizvode sa farme (remontovana grla i stajnjak). Potrebno je izabrati odgovarajuću kompjutersku opremu za instaliranje potrebnih programa, zavisno od potrebnih informacija izvršiti izbor kompjuterskih programa, svakodnevno pratiti liste dnevnih aktivnosti koje treba izvršavati, vršiti procene i upoređivati proizvodne rezultate sa optimalnim parametrima stada i obratiti pažnju na ekonomske aspekte vođenja farme.

Menadžment stada obuhvata: identifikaciju grla, prikupljanje i unos podataka i standardne operativne procedure (SOP). [1]

Identifikacija grla

Vrlo je važno pojedinačno obeležiti svako grlo kako bi se svakodnevno mogle pratiti njegove performanse. Cilj dobre identifikacije je da se svaka životinja prati od trenutka njenog rođenja do izlučenja. Ogovarajuću identifikaciju obaviti odmah po rođenju ili u skladu sa odgovarajućim zakonskim aktima najkasnije u roku od 3 meseca.

Po važećim zakonskim propisima sva grla se obeležavaju ušnim markicama na kojima se nalaze odgovarajućim ID brojevi sa bar kodovima.

Dobar identifikacioni sistem treba da obezbedi mogućnost: stalne identifikacije grla, dobru čitljivost sa udaljenosti, laku primenljivost, pouzdanost i što manje smetnji pri identifikaciji.

Identifikacione metode

Slika 2

U našim uslovima primenjuju se kod goveda nekoliko identifikacionih metoda, ali Zakon o veterini precizira da se obeležavanje grla obeležava isključivo ušnim markicama. U selekcijske i proizvodne svrhe u primeni su još metode tetoviranja i obeležavanje pomoću traka oko članaka nogu, markice koje se očitavaju elektronski i kasete za vrat sa responderom.

Prikupljanje informacija

Sve ove identifikacione metode mogu pomoći farmeru u uspešnom vođenju svoje farme. Posebno se preporučuju elektronske sprave, gde se informacije mogu čitati sa displeja panela ili monitora u kancelariji farme.

Displej paneli mogu biti upotpunjeni sa upozoravajućim svetlima koji daju signal menadžeru stada ili mužaču u slučaju problema koji se odnosi na poremećaj u proizvodnji mleka, temperaturi mleka, dnevnom ostatku hrane, promeni telesne težine itd.

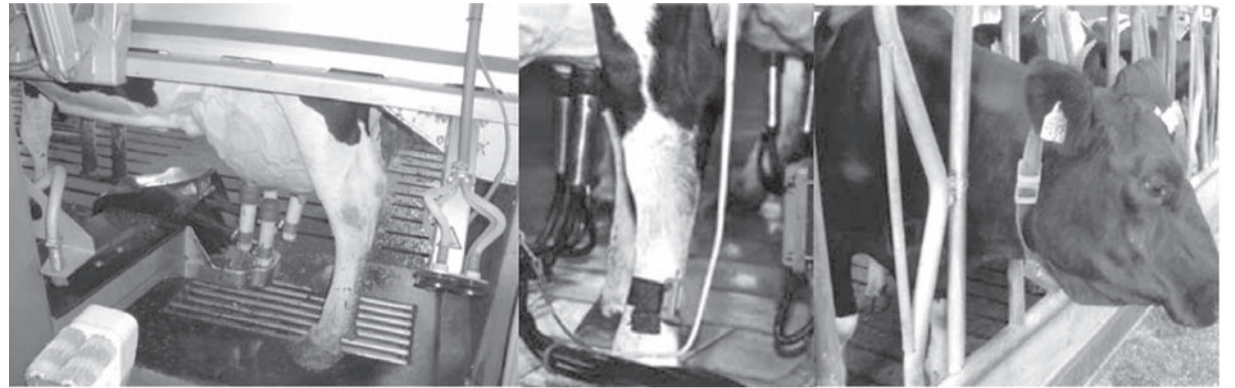
Prikupljanje i unos podataka

Farmer je dužan da što je moguće tačnije svakodnevno prikuplja informacije o proizvodnoj količini i kvalitetu mleka, odgaju podmatka, zoološkim i mikroklimatskim uslovima u staji, o preventivnim merama i zdravstvenom stanju svakog grla od rođenja do izlučavanja ili prodaje, ako su grla umatičena da u saradnji sa selekcijskim organizacijama sprovedi odgovarajuće selekcijske mere i redovno dostavlja podatke osnovnoj odgajivačkoj organizaciji radi evidencije i praćenja genetskih parametara u cilju ostvarivanja podsticaja koji se dobijaju od strane države, propisane radi genetskog unapređenja u govedarskoj proizvodnji. Ovako prikupljeni i obrađeni podaci ukazuju farmeru na poteze koje mora činiti u narednom periodu kako bi mogao donositi prave odluke u pravo vreme a sve u cilju podizanja nivoa i kvaliteta proizvodnje, bolje efikasnosti organizacije rada na farmi i postizanja rentabilnosti u proizvodnji. Za unos i čuvanje podataka mogu poslužiti ručni sistemi i kompjuterizovani sistemi upravljanja. [1]

Ručni sistemi za prikupljanje i unos podataka

Individualni evidencioni dijagram (karton)

Za svaku kravu ili junicu u stadu vodi se zaseban evidencioni dijagram koji se čuva u kartoteci. Ovi dijagrami omogućavaju farmeru uvid u pisanu istoriju rasta i razvoja grla, zdravstveno stanje i vakcinacije, oplodnju, informacije o priplodnjaku, telenju i o proizvodnji i kvalitetu mleka. Svi podaci treba da su povezani u knjige da

Slika 1

bi se njima moglo lakše rukovati izvan kancelarije, a valjalo bi da su poredani prema identifikacionim brojevima grla kako bi se lakše vršile provere. Na vrh evidencionog dijagrama (kartona) mogu biti zakačene i markice u boji kako bi se olakšalo raspoznavanje reproduktivnog i proizvodnog statusa pojedinih grla.

Kalendar aktivnosti i događaja

Kalendar aktivnosti i događaja sadrži sve informacije koje su značajne za stado i odnose se na osemenjavanje, telenja, zdravstveni status odnosno, promenu kategorije grla, i on pokazuje kompletnu sliku mlečnih grla.

Ovaj sistem se zasiva na tome da se svakoj kravi u stadu identifikuje njen uzgojni status uz pomoć četvoro ili šestobojnog magnetnog kodnog sistema. Svaki označeni magnet se postavlja na tablu, a boja označava poslednji značajan događaj u njenom životu.

Kalendar aktivnosti i događaja je vrlo važan u označavanju aktivnosti i planiranju odluka, ali on ne može zameniti individualni evidencioni dijagram, no može biti značajan kao pomoćno sredstvo.

Dijagram plodnosti stada i zdravstvenog stanja

Ovaj dijagram predstavlja višestruki sistem pohranjivanja podataka gde se sve krave posmatraju hronološki od datuma rođenja. Ovde treba da se upišu svi podaci vezani za reproduktivni status i zdravstveno stanje grla, tj. datum telenja, lakoću telenja, početak estrusa, datum osemenjavanja, ime priplodnjaka, poremećaje plodnosti i očekivani datum telenja.

Efikasno rukovođenje zahteva svakodnevni unos ovih podataka kako bi se maksimalno izvukla korist iz njih. Dodatno se može voditi knjiga sa podacima o količini dnevno pomuženog mleka i knjiga osemenjavanja za svaku kravu, kao i knjiga sa podacima o uzgoju što se kasnije može preneti u individualni evidencioni dijagram. Evidencija stada se treba čuvati u kancelariji govedarske farme, ali u isto vreme treba da je lako dostupna osoblju koje je uključeno u menadžment stada.

Kompjuterizovani sistemi upravljanja

Uspeh koji se može postići korišćenjem ovakvih sistema zavisi prvenstveno od dnevnog unosa informacija od strane upravnika farme (menadžera) i njegovog osoblja. Kompletan unos podataka je neophodan uslov u postizanju dobrih proizvodnih rezultata.

Da bi se odredio najbolji kompjuterski sistem upravljanja, farmer treba sebi da postavi sledeća pitanja: Da li je sistem lak za upotrebu?; Kakvi su zahtevi sistema?; Da li se sistem može primeniti na celokupnu veličinu stada?; Da li sistem evidentira svako grlo kroz laktaciju?; Da li sistem svakodnevno obezbeđuje listu dnevnih aktivnosti kao pomoć u organizaciji?; Da li sistem može obezbediti kontinuirano i ažurno praćenje osnovnih performansi stada?; Da li sistem može dati procenu budućeg sastava stada i nivoa proizvodnje mleka?; Da li sistem daje mogućnost za ažuriranje obračunskih informacija?; Da li sistem omogućava proračunavanje bilansa stanja i protoka novca?; I u kakvom su odnosu softverska ulaganja prema drugim sistemima koji su dostupni na tržištu?

Vrlo je važno postaviti sebi ova pitanja pre nabavke određenog kompjuterskog sistema, jer takav sistem može biti efikasan jedino ako farmer (menadžer) potpuno opušteno radi sa njim. Upravnici na govedarskim farmama mogu koristiti i usluge različitih savetodavnih službi i koristiti njihove preporuke.

Može se koristiti softver za optimiziranje obroka koji služi za precizno formulisanje obroka za različite kategorije životinja u stadu, gde troškove ishrane treba precizno kontrolisati i životinjama davati obroke prema njihovim individualnim potrebama i genetskom potencijalu kako bi se postigao optimalan proizvodni rezultat.

Danas su dostupni mnogi kompjuterski programi za analizu, a postoje i kvalitetni softverski paketi povezani sa izmuzištima koji prate sve aspekte modernog mlečnog govedarstva. Softveri mogu biti u vezi sa kompjuterima koji regulišu ishranu životinja i mogu biti u vezi sa kompjuterima koji prate mlečne parametre.

Sve je veći akcent na najmodernijem opremanju izmuzišta radi efikasnijeg upravljanja i smanjenja troškova koji omogućavaju praćenje mnogih parametara kao što su: promene kondicije za vreme laktacije, proizvodni nivou različitih proizvodnih grupa krava, prosečna proizvodnja mleka itd. (Slika 1)

Opšti podaci o stadu i izveštaji obuhvataju sledeće: pregled kategorija podmatka i grupa odraslih grla u stadu, i to u svako vreme, planiranu prognozu telenja, pregled kupljenih i prodatih grla, podaci o proizvodnji mleka i laktaciji sa prognozama za laktacioni period od 305 dana, laktaciona kriva, prosečna proizvodnja mleka po proizvodnim grupama i prosečna proizvodnja mleka stada u celini, praćenje zdravstvenog stanja stada sa listom krava koje su predisponirane za neke ishranbene probleme ili uzgojne bolesti pa im je potrebna dodatna ne-

ga, i registracija telenja i dostupnost grafikona za različite parametre.

Podaci o reprodukciji

Podaci o reprodukciji obuhvataju: redovno ažuriranje podataka o semeništu, podaci o korošćenim bikovima i bikovima koji se koriste u tom trenutku, podaci o licu koje vrši osemenjavanje, podaci o plodnosti i reprodukcione analiza, prosečan servis period za stado, pregled intervala između estrusa, prosečan broj inseminacija po plodkinji, registar telenja, broj živorođenih teladi, teška telenja, i dr.

Podaci o ishrani

Podaci o ishrani obuhvataju: Izrada bilansa hrane i hraniva koja će se koristiti za ishranu za predviđeni kapacitet farme tokom jednogodišnjeg perioda. U bilans hrane ulaze sva hraniva. Kabasta, koncentrovana i različiti dodaci obroku koji služe za ishranu krava i pratećih kategorija na farmi. Kabasta hraniva koja se kod nas se najčešće koriste u ishrani krava su: silaža i sannaža (od različitih biljnih vrsta), seno, razne vrste slama, korenasto krtolasta hraniva i različiti ostaci prehranbene industrije. Što se tiče koncentrovanih hraniva najčešće se koriste zrna žitarica, zrna leguminoza, različiti ostaci prehranbene i prerađivačke industrije. Od mineralno-vitaminskih dodataka najčešće se koriste: premiksi, kreda, stočna so, kalcijum fosfatni dodaci, puferi, i dr.

Pored ovoga značajno je isplanirati i zemljišne površine neophodne za zasnivanje određene setvne strukture kako bi se obezbedile potrebne količine hraniva koje se mogu proizvesti na sopstvenoj farmi i napraviti bilans hraniva koja se moraju kupiti na tržištu.

U cilju kontrole troškova ishrane neophodno je prilikom svake promene obroka, za svaku kategoriju goveda uraditi kalkulacije obroka, i to posebno celog obroka, a posebno koncentrovano delo obroka. Uporedo s tim neophodno je periodično uraditi hemijsku, mikrobiološku i analizu obroka i hraniva na prisustvo mikotoksina. Posebna pažnja se treba obratiti skladištenju i lagerovanju kabastih i koncentrovanih hraniva. Pri spremanju silaže obezbediti nadzor nad radom strane stručne službe i pre korišćenja silaže obavezno uraditi neophodne analize i utvrditi kvalitet silaže i senaže za ishranu.

Upoređivanje performansi stada

Vrlo je važno uporediti performanse mlečnog stada u eksploataciji, s performansama stada u prethodnim mesecima i godinama, a takođe, uporediti ih sa performansama drugih mlečnih stada iste rase na terenu. Ne trebaju se samo upoređivati samo nivou proizvodnih rezultata, već i kvalitet proizvoda, reproduktivne karakteristike, prosečan vek korišćenja grla t.j., remont stada, broj isporučene kvalitativnih junica na tržište, količine isporučene mesa, odnos prema očuvanju prirode i dobra praksa u upravljanju otpadnim vodama i skladištenju i upravljanju stajnjakom. I na

Standardi bezbednosti i kvalitet proizvoda

Autori: **Danilo Tomić, Branislav Gulan i Mile Mandić**

• Da li su standardi o bezbednosti hrane u Srbiji isti kao i standardi u EU?

Republika Srbija je, u procesu evropskih integracija i procena pristupanja Svetskoj trgovinskoj organizaciji (STO), svoje propise, koji regulišu bezbednost hrane, u znatnoj meri harmonizovala i uskladila s relevantnim propisima EU, odnosno SPS i TBT sporazumima, STO i standardima Međunarodne organizacije za zdravlje životinja (OIE), Codex Alimentarius Komisije za međunarodne standarde za hranu i Međunarodne konvencije za zaštitu zdravlja bilja (IPPC). Usklađivanjem propisa iz ove oblasti, olakšan je plasman srpskih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda na tržište EU, jer sami proizvodi koji su proizvedeni u trećim zemljama, u skladu sa zahtevima i standardima bezbednosti hrane EU, mogu biti plasirani na zajedničko tržište EU.

• Da li standardi bezbednosti hrane utiču na konkurentnost domaće privrede?

Visoki standardi bezbednosti hrane, koji su postavljani na nivou EU, u znatnoj meri utiču na konkurentnost domaće poljoprivrede, uključujući i prehrambenu industriju. Dostizanje evropskih standarda u proizvodnji zahteva znatna ulaganja, počevši od primarne poljoprivredne proizvodnje, jer bezbednost hrane počinje još na njivi i farmi. Ulaganja koja se zahtevaju od poljoprivrednika, u obrazovanju zaposlenih i u odgovarajuću opremu i tehnologiju, dovodi do povećanja cene pojedinih proizvoda. Upoređujući domaći agrarni budžet i podsticajna sredstva koja su našim proizvođačima na raspolaganju, sa nivoom evropskih subvencionisanih farmera, jasno je da povećanje konkurentnosti domaćih proizvođača predstavlja veoma zahtevan proces. Odnosno, srpski proizvođači hrane nisu konkurentni u odnosu na evrop-

ske, koji znatno više sredstava ulažu po jednom hektaru!

• Šta su šeme kvaliteta poljoprivrednih proizvoda?

Osnovni cilj Zajedničke poljoprivredne politike u oblasti kvaliteta poljoprivredno-prehrambenih proizvoda jeste da izgradi i primeni „šeme kvaliteta“. Evropske šeme kvaliteta su, na primer: sistem geografskog porekla, organska proizvodnja, sertifikacione šeme (nacionalne ili privatne), primena tržišnih standarda. Postoje tri šeme zaštite geografskog porekla – za vina, alkoholna pića i poljoprivredne i prehrambene proizvode, kao i dva instrumenta – zaštite imena porekla (PDO – *protected designation of origin*) i zaštita geografske oznake (PGI – *protected geographical indication*). Pored ovih šema kvaliteta, postoje i brojne privatne šeme.

• Kako da potrošači budu sigurni u kvalitet hrane koju kupuju?

Potrošači, kao krajnji konzumenti poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, kvalitet hrane mogu da procene, pre svega, na osnovu informacija koje su im dostupne na etiketi ili pakovanju proizvoda. Deo pravne tekovine EU reguliše oblast obeležavanja i deklarisanja proizvoda, kao i njihovo reklamiranje i prezentaciju.

Osnovni princip je da se obeležavanjem proizvoda potrošač ne sme obmanjivati. Jedan od propisa EU koji reguliše oblast obeležavanja, prezentacije i reklamiranja prehrambenih proizvoda je Direktiva 2000/13/EZ.

Cilj koji se želi postići označavanjem je garancija da potrošači imaju pristup kompletnoj informaciji o sadržaju i sastavu proizvoda, u cilju zaštite zdravlja i svojih interesa.

Srbija je na putu ka EU. Postavlja se pitanje: šta su prednosti i nedo-

CODEX ALIMENTARIUS
FAO YOMS

Usklađenost propisa sa Codex Alimentarius Komisije za međunarodne standarde za hranu

staci za domaće poljoprivrednike i preduzetnike koji će nastati članstvom Srbije u EU? Najveća korist koju proizvođači ostvaruju članstvom u EU je stabilnost podrške i veća stabilnost tržišta, u odnosu na postojeće stanje u Srbiji. Jedna od osnovnih karakteristika ZPP je finansiranje u sedmogodišnjem periodu, s tačno utvrđenim iznosima subvencija mogućim korisnicima i namenama na godišnjem nivou.

Na ovaj način, među sve učesnike u procesu proizvodnje, prerade i plasmana hrane unosi se stabilnost, predvidljivost i konzistentnost u poljoprivrednoj politici. Svaki poljoprivrednik je siguran u to s koliko pomoći godišnje može da računa i na osnovu toga može slobodno planirati kako će da uloži sredstva.

Nivo cena ne može se garantovati, ali se razvijenim i uhodanim instrumentima cenovne politike obezbeđuje manja promena cena i onemogućavaju njihova visoka variranja, što na domaćem tržištu trenutno nije slučaj.

Otvaranjem tržišta i snižavanjem carinskih stopa za uvozne proizvode, srpski poljoprivrednici – preduzetnici moraću da se izbere kvalitetom i cenom za mesto na domaćem i na inostranim tržištima, i u isto vreme da se pridržavaju svih važećih propisa u oblasti bezbednosti hrane, sistema

kvaliteta, i očuvanja i održivog korišćenja prirodnih resursa (primena dobre poljoprivredne prakse).

Napomena: Od sredine 2014. godine Srbija je dobila dodatnu liberalizaciju trgovine sa EU. Od tada je mogla bez carina više da izvozi u EU: šarana, prerađevina od ribe, vina i šećera. To je bila posledica stupanja na snagu Protokola o prilagođavanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP). Protokol je Srbija potpisala sa EU zbog ulaska Hrvatske u ovu zajednicu, i na taj način su povlastice u trgovini između Srbije i nove EU, koje su dogovorene prema sporazumu CEFTA, prenesene na sporazum koji Srbija ima sa EU.

U 2014. godini, bescarinska kvota za izvoz šarana povećana je sa 60 na 86 tona. Otvorena je nova bescarinska kvota za uvoz prerađevina od ribe u količini od 15 tona. Kvota za izvoz šećera uvećana je za 1.000 tona i sad iznosi 181.000 tona. Bescarinska kvota za izvoz vina povećana je za 4.300 hektolitara i sad iznosi 67.000 hektolitara (septembar 2014).

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) potpisan je 29. aprila 2009. godine, a primenjuje se od 1. septembra 2013. godine.

Propisana dokumentacija i naknada

Uz prijavu osnivanja preduzeća, prilaže se dokaz o identitetu preduzetnika – za domaće fizičko lice fotokopija lične karte, za stranca fotokopija pasoša ili fotokopija lične karte, ako je izdata strancu.

Naknada za registraciju iznosi 1.200,00 dinara (kraj oktobra 2014). Sve se obavlja za jedan dan.

Otpočinjanje poslovne aktivnosti

Otpočinjanje poslovne aktivnosti privrednog društva u Srbiji, od preduzetnika zahteva: registraciju u Agenciji za privredne registre, jedinstvenu prijavu zaposlenih za obavezno socijalno osiguranje i otvaranje računa kod poslovne banke. Ukoliko preduzetnik želi da ima privredno društvo, mora da ispuni sledeće uslove [2]:

Poslovni prostor

Privredno društvo i drugo pravno lice mora imati službenu adresu u Srbiji, kako bi se moglo registrovati. Pravni zastupnik može privremeno koristiti svoju poslovnu adresu kao adresu društva u osnivanju.

Overa dokumenata

Svi pravni dokumenti moraju biti overeni kod suda. Visina naknade za dokumenta zavisi od visine vrednosti osnovnog kapitala.

Overeni prevod

Ukoliko je neki od dokumenata na stranom jeziku, mora biti preveden od strane stalnog sudskog tumača na srpski jezik.

Otvaranje računa kod banke

Osnivački kapital mora se položiti na račun kod banke, a potvrda o uplati služi kao dokaz pri registraciji društva.

Prijava za upis osnivanja društva Prijava za upis pravnog subjekta podnosi se na propisanom obrascu Agenciji za privredne registre (jedinstvena registraciona prijava osnivanja pravnih lica i drugih subjekata i upisa u jedinstveni registar poreskih obveznika). Uz popunjenu prijavu, prilaže se dokumentacija, propisana posebno za svaki oblik organizovanja, i dokaz o uplati naknade.

Jedinstveni sistem registracije

Privredni subjekti koji se registruju u Agenciji za privredne registre, sa registracijom osnivanja istovremeno dobijaju registarski/matični broj, koji izdaje Republički zavod za statistiku, poreski identifikacioni broj (PIB), koji izdaje Poreska uprava, i broj osiguranika zdravstvenog osiguranja, koji izdaje Republički zavod za zdravstveno osiguranje.

Ukoliko nisu ispunjeni uslovi za upis u Jedinstveni registar poreskih obveznika, privredni subjekt će biti registrovan u Agenciji, uz obaveštenje da se za dodelu PIB-a obrati Poreskoj upravi.

Ukoliko nisu ispunjeni uslovi za registraciju obveznika plaćanja zdravstvenog doprinosa, subjekt će biti registrovan u Agenciji i upućen da se obrati Republičkom zavodu za zdravstveno osiguranje.

Iznos takse za dobijanje registarskog/matičnog broja i rešenje Agencije za privredne registre iznosi 2.140,00 dinara.

Jedinstveni sistem prijave zaposlenih na obavezno socijalno osiguranje

Dostavljanjem „M“ obrasca poslodavac prijavljuje zaposlenog istovremeno na penzijsko i invalidsko osiguranje, zdravstveno osiguranje i osiguranje za slučaj nezaposlenosti. Jedinstvena prijava na „M“ obrascu podnosi se organizacionoj jedinici Fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje, prema sedištu obveznika privrednog društva, odnosno njegove organizacione jedinice.

Putokaz za osnivanje firme

Ko će mi pomoći?

- Privredne komore
- Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja
- Agencija za privredne registre
- Nacionalna agencija za regionalni razvoj – NARR
- Agencija za strana ulaganja – SIEPA
- Strukovna i granska udruženja
- Fond za razvoj
- Banke
- Organi lokalne samouprave
- Nacionalna služba za zapošljavanje
- Inspekcijske službe

(Kraj)

Zaključci i preporuke

1. Porodična preduzeća, na globalnom, svetskom nivou, pre svega u visoko razvijenim zemljama, imaju veoma dugu tradiciju. Mnoge multinacionalne kompanije su nastale razvojem porodičnih preduzeća u dužem vremenskom periodu.

2. U privredama razvijenih zemalja, porodična, mala i srednja preduzeća i danas su zastupljena u privrednoj strukturi, pre svega u stvaranju bruto domaćeg proizvoda, broju zaposlenih, izvozu...

3. Nažalost, u Srbiji porodična preduzeća u seoskim područjima počinju da se razvijaju tek poslednjih 20–25 godina. Pola veka je njihov razvoj praktično bio sprečavan i destimulisan, prvenstveno iz ideoloških razloga.

4. Međutim, promene u bivšim socijalističkim zemljama, odnosno u zemljama u tranziciji, među kojima se nalazi i Srbija, dovode i do promena u načinu mišljenja, ponašanja i rada. Poslovne ideje, privatna inicijativa i preduzetnički duh sve više dolaze do izražaja.

5. Na to ukazuju i danas prezentovani i promovisani modeli porodičnih preduzeća u preradi poljoprivrednih proizvoda, locira-

ni u seoskim područjima. Oni treba da posluže kao putokaz drugima kojim putem treba da krenu. Pored nepovoljnog privrednog ambijenta i poslovnog okruženja, ova preduzeća uspešno posluju.

6. Broj nezaposlenih, pre svega visokostručnih kadrova, sa ili bez iskustva, je u stalnom porastu. Sve su manji izgledi da će oni moći da se zapošljavaju u javnom sektoru. Naprotiv, i ovaj sektor se oslobađa viškova radne snage, istovremeno je u porastu broj diplomiranih srednjoškolaca i studenata raznih profila, koji se nalaze na evidenciji Nacionalne službe za zapošljavanje, često bez nade i perspektive za dobijanje posla.

7. Zbog toga smo i organizovali ovaj skup i napisali brošuru, koja treba da predstavlja vodič u osnivanju porodičnih preduzeća, onima koji imaju poslovnog i preduzetničkog duha, bez obzira na starosnu dob. Njima je potrebna podrška raznih institucija sistema.

8. Državne, lokalne, naučnostručne institucije, medijske ustanove i drugi treba da pruže maksimalnu logističku podršku preduzetničkim idejama u se-

skim sredinama. Država treba da obezbedi: povoljne uslove kreditiranja za otpočinjanje preduzetničkog poduhvata u selima; beskamratne kredite, sa grejs periodom od tri do pet godina, rok otplate od pet do deset godina, niže poreze i doprinose na zarade zaposlenih... Lokalne samouprave treba da obezbede: infrastrukturu, besplatno građevinsko zemljište, brzo dobijanje dozvola za rad, najduže do mesec dana. Naučnostručne ustanove treba da obezbede: izradu biznis planova, istraživanje tržišta, marketinške aktivnosti, edukaciju zaposlenih. Sve to treba medijski propratiti.

9. Sela imaju značajne, a neiskorišćene resurse – prirodne, proizvodne i ljudske. Potrebni su razvojni projekti i programi koji su zasnovani na navedenim resursima. To moraju biti profitabilni programi, izvozno i tržišno orijentisani, prilagođeni prirodnim uslovima, znanju proizvođača, tradiciji, klimatskim i tehnološkom promena. Lokalne samouprave moraju prepoznati kvalitet preduzetničke ideje i inicijative, i u saradnji sa drugim državnim institucijama – ne stimulisati, već forsirati iste, do konačnog poslovnog uspeha.

Za izvoz meda i ukidanje pašarine

Kada država reši neka carinska pitanja sa pojedinim arapskim zemljama, fruškogorski lipov med će se naći i na tim tržištima

U zaštićenim područjima u Srbiji pčelari izvođenje pčela na pašu plaćaju i to po košnici. U Nacionalnom parku Fruška gora pašarina, kako pčelari zovu ovu naknadu plaća se 250 dinara za svaku dovezenu košnicu. Budući da im je to preveliki trošak članovi Udruženja „Pčelari Fruške gore“ iz Grgurevaca sa svojim kolegama iz Klastera „Panonska pčela“ iz Novog Sada su uputili zahtev nadležnom ministarstvu da sagleda mogućnosti i ukine pašarinu.

- Naišli smo na razmevanje za to od strane ministarstva i dobili smo obećanje da će se ona ukinuti nakon sprovedene procedure - rekao je **Milenko Vesković**, predsednik grgurevačkog Udruženja „Pčelari Fruške gore“.

Problemi pčelarstva u Srbiji i prema Nacionalnog pčelarskog programa bile su teme zbog kojih su predstavnici ovog udruženja zajedno sa predstavnicima Klastera „Panonska pčela“ bili u poseti Ministarstvu poljoprivrede i zaštite životne sredine Srbije. Tom prilikom su razgova-

Pčelari iz Grgurevaca i Novog Sada u Ministarstvu poljoprivrede

rali sa državnim sekretarom **Danilo Golubovićem**, direktorom Uprave za veterinu **Dejanom Bugarskim** i samostalnim savetnikom u ovom ministarstvu **Tomislavom Topalovićem** i zalagali se za rešavanje i drugih pitanja koji ih tište pčelarstvo u Srbiji.

Brend – fruškogorski lipov med

Državni sekretar Danilo Golubović u razgovoru sa fruškogorskim pčelarima Dušanom Ničetićem i Milenom Veskovićem

- Problemi o kojima se tom prilikom razgovaralo neće biti obuhvaćeni Nacionalnim programom pčelarstva, a to su, pre svega, pomenuta naplata pašarine ili korišćenja prostora u nacionalnim parkovima i zaštićenim područjima za iznošenje košnica. Pašarina u Nacionalnom parku Fruška gora je previsoka je. Problem nam je i što osiguranje, koje važi u stočarstvu, ne važi i za pčelarstvo, što je limitiran broj košnica prilikom prijavljivanja na konkurs u ministarstvo radi dobijanja podsticajnih sredstava za opremu. Smatramo i da se pod hitno mora naći rešenje kako bi se pčelarima

kod osiguranja obezbedila refundacija od 50 odsto premije osiguranja, smatra pčelar Milenko Vesković

Na ovom sastanku dogovoreno je, a predstavnici Ministarstva poljoprivrede su preuzeli obavezu za urgentno razmatranje mogućnost izvoza meda na tržište Tunisa i drugih arapskih zemalja.

Među aktuelnostima iz Udruženja „Pčelari Fruške gore“ značajna je inicijativa da se, u saradnji sa Klasterom „Panonska pčela“, uspostavi još bolja saradnja sa Novosadskim sajmom, a cilj joj je što bolje prezentacije pčelara i pčelinjih proizvoda. **S. Đ.**

Brend

- To što je fruškogorski lipov med postao brend značajno je jer smo dobili na ceni i kvalitetu. Imamo i šanse za izvoz meda na druga tržišta. O tome se razgovaralo u Ministarstvu poljoprivrede, ali je prepreka banalna - potrebna je razrada nekih carinskih pro-

pisa između Tunisa i Srbije, navodi Milenko Vesković.

Inače, nosilac brenda lipov fruškogorski med, po Veskovićevoj tvrdnji, je Društvo pčelara „Jovan Živanović“ iz Novog Sada. Ipak, zaštitom porekla nije kraj brendu, već on mora se se stalno dogradjuje.

NOVI SLANKAMEN • AKTUELNO IZ ŽENSKE ZEMLJORADNIČKE ZADRUGE „ŽENE NSL“

Otvaraju sopstvenu prodavnicu

- Reč je o poslovnoj jedinici ZZ koja se zove „Agro žene“. Sve je u znaku poljoprivrede i žena, a veoma smo zadovoljne što su nam neke velike firme dale mogućnost da budemo njihovi zastupnici za teritoriju Srema - kaže **Tatjana Roknić**, predsednica ženske zadruge u Novom Slankamenu

Pre godinu i po dana nekoliko žena iz Novog Slankamena, okupljene oko istog cilja i sa željom da ohrabre sve domaćice i poljoprivrednice, osnovale su prvu žensku Zemljoradničku zadrugu pod nazivom „Žene NSL“. Ideja je krenula od tri žene inženjera poljoprivrede a danas zadruga broji čak 22 člana, od toga 18 žena i četiri muškarca koji su im podrška. Od osnivanja do danas, realizovale su nekoliko projekata, a kako kažu, sada im je akcenat na otvaranju maloprodajnog objekta, gde će prodavati stočnu hranu. Ove žene žele da budu primer mnogim domaćicama u Srbiji, da se zajedničkim trudom i zalaganjem uz malo vere i mnogo energije, može dosta toga postići.

- Godišnjica od osnivanja zadruge je bila u februaru mesecu, pa sada nakon nekoliko meseci možemo reći da smo zadovoljne postignutim rezultatima. Ovih dana je u pripremi otvaranje jednog maloprodajnog objekta zadruge, pa se nadamo da ćemo za nekoliko dana početi sa radom. Reč je o poslovnoj jedinici ZZ koja se zove „Agro žene“. Sve je u znaku poljoprivrede i žena, a veoma smo zadovoljne što su nam neke velike firme dale mogućnost da budemo njihovi zastupnici za teritoriju Srema - počinje priču **Tatjana**

Tatjana Roknić i Vesna Lakić

Roknić, predsednica ženske zadruge u Novom Slankamenu i dodaje da iako su krenule u vreme kada su aktuelni brojni poljoprivredni radovi nadaju se da će uspeti sve da srede i krenu sa radom:

- Što se tiče ponude, imamo pet vrsta stočne hrane, sojinu pogaču, sojinu sačmu, suncokretovu sačmu, stočno brašno i sve ono što je potrebno za ishranu životinja. Iako nismo jedini u selu, poštujemo kon-

kurenciju, imamo naše marže i borimo se za naše interese kaže **Tatjana** i napominje da se svako bori za svoje mesto, a zadruga želi da pokaže ljudima u Slankamenu ali i na celoj teritoriji opštine da ove žene jako uspešne, vredne i dobre preduzetnice.

Da žene podržavaju jedna drugu, pokazuje inicijativa koju su podnele članice, prema kojoj su nominovale predsednicu udruženja za prestižnu nagradu „Žena zmaj 2015“ i tu inicijativu dale predsedniku na potpisivanje.

- Moje zadrugarke su predložile mene kao nekog ko više od godinu dana vodi ovu zadrugu i daje rezultate i zaista se presrećna i veoma ponosna zbog toga. I predsednik opštine je dao svoju preporuku, i zaista mi je velika čast zbog toga - kaže **Tatjana** i da je to vetar u leđa za sve žene u zadrugi.

Konkurs za ovu nagradu je otvoren do polovine jula, a svečana doдела biće organizovana u oktobru.

U pripremi za otvaranje maloprodajnog objekta učestvuje i **Vesna Lakić**, poljoprivrednica i članica zadruge.

- Sve više ljudi je čulo za nas, a verujem da ćemo nakon otvaranja ovog objekta „Agro žene“ postati još poznatije i da ćemo poljoprivrednici i iz drugih krajeva Srema

Deo članica ženske zadruge

dolaziti kod nas i kupovati - kaže ona i napominje da imaju ovih dana dosta posla i što se tiče zadruge ali i kada je reč o povrtarstvu.

- Kod nas je još uvek sve zastupljeno, a najaktuelniji je sada kropmir koji se vadi a na to mesto ide kupus, karfiol i kelj. U plasteniku smo izvadili krastavac, a paradajz je u berbi. Što se tiče cena, ne možemo reći da smo zadovoljni, ali šta je tu je, borba je neprestana - kaže na kraju **Vesna**.

Podsetićemo, žene u zadrugi se bave različitim delatnostima kao što su proizvodnja saksijskog i ukrajskog cveća, proizvodnja povrća u

zatvorenom i na otvorenom prostoru, proizvodnja ratarskih kultura, voća i vinove loze, zatim stočarska proizvodnja odnosno farma krava, svinja, koza, uzgoj tovnih pilića i ćurica. Od gotovih proizvoda proizvodeći nude proizvode od kozijeg i kravljeg mleka, različite vrste sireva, jogurt, kiselo mleko i surutku, proizvode od voća, domaće vino i rakiju, zimnicu spremljena po starinskim receptima naših baka. Tu su i ručni radovi odnosno heklano, pleteno, veženo, šiveno, potom nakit, torbe, ukrasi za spremanje enterijera, stalci za cveće piće i niz raznih rukotvorina. **M. Balabanović**

Nemaština određuje cenu, a Bog prinos

Za žetvu svih strnina ima 59.480 hektara, odnosno skoro 60.000 hektara. Od toga, pod pšenicom je 52.338 hektara, ozimi ječam zauzima 4.420 hektara, jari ječam oko 170 hektara i tritikal 1.857 hektara, a ima i 695 hektara pod uljanom repicom. – Očekivani prinos žita od tri do 4.5 tona po jutru. – Zrno zadovoljavajućeg kvaliteta. – U žetvi i mali i veliki

Sremačku tišinu, narušila je ovih dana buka motora kombajna pomešana sa paorskom vrevom. I staro i mlado, po najvećoj vrućini širom Srema dalo se u posao da u što kraćem vremenskom roku skine rod sa 52.338 hektara pod pšenicom. Žetva ječma je uveliko u toku, vrši se na 4.600 hektara i njen kraj se uskoro očekuje.

Kako isitču vredni paori, izlazak na njive odgodile su nestabilne vremenske prilike koje su uzrokovale i naprasno sazrevanje žita. I mada je još uvek rano govoriti o prinosu, prvi podaci do kojih smo došli na sremskim poljima govore da hektolitar ide od 75 do 80 što garantuje kvalitetan rod, dok se prinosi greču od tri do četiri i po tone po jutru.

Ono na šta se vredni paori već sada žale jesu najavljene otkupne cene. Dok proizvodna cena dostiže 22 dinara, otkupna je trenutno na 17 što ne odgovara potrebama proizvođača. Kako trenutno stvari stoje, slabiji će robu prodavati, dok su najbolje rešeni da je skladište i čekaju povoljan momenat za trgovinu. Sa druge strane, skladištari najavljuju razvrstavanje roda i bolju cenu za kvalitetne sorte.

Na zvaničnom početku žetve u ataru Kuzmina, u organizaciji Zemljoradničke zadruge „Kuzmin“ na imanju poljoprivrednika Draška Danilovića, razgovarano je o prinosima i očekivanim cenama.

Kako je rečeno, ove godine u Vojvodini ima manje strnina, a prinos će biti osrednji jer ima dosta površina koje su kasno zasejane. Ipak ima i onih zasejanih u optimalnom roku gde se očekuje solidan prinos i dobar kvalitet.

Sa ovom ocenom slaže se i generalni sekretar Sremske privredne komore Vladimir Vlaović koji napominje da bi skuplja kvalitetnija pšenica mogla da dovede do porasta interesovanja seljaka za setvu domaćih sorti, dok će razvrstavanje žita izvoznici omogućiti postizanje bolje cene na međunarodnom tržištu što će, kako ističe Vlaović, doprineti i boljem mapiranju Srbije u agrarnom svetu.

Dalibor Savić

Radinčani zadovoljni prinosom

Među onima koji su protekle nedelje počeli da skidaju žito je i **Branko Kesić** koga smo sreli u ataru Velikih Radinaca. Uduružen sa vrednim Sremcima krenuo je, kaže, u veliki posao od koga iako ulaze dosta vremena, znanja, iskustva, strpljenja i na kraju novca, ipak ne očekuje puno.

Primenjena je puna agrotehnika, sve je obavljeno na vreme, obavljena su dva prskanja, nema korova, nikakve bolesti. Lane sam imao 42 metra po jutru i ove godine očekujem mnogo bolji prinos. Ipak, sve je to malo jer cene su niske, a ako nisi dovoljno jak da možeš da čuvaš, moraš odmah dati, kaže Branko.

Da će cena roda hlebnog zrna ipak „ohladi“ paore, smatra i kombajner **Predrag Laćarac** takođe iz Velikih Radinaca.

Vrućina jeste, teško jeste, ali se raditi mora. Sigurno da je na plaži lepše, ali kada bi svi stavili noge u Savu, čiji bi hleb jeli? Očekujem odličan prinos oko 3.5 tona po jutru, ali će nas cena sve potopiti. Ja lane nisam imao neki zadovoljavajući prinos, ove godine imam mnogo bolji, pa ćemo videti ko će

izdržati duže, mi paori ili država sa sve nakupcima i prekupcima, kaže Laćarac.

Ne zaostaju ni Irižani

Za Radinčanima, Ličanima i Sremcima, ne zaostaju ni Jazačani koji su protekle nedelje uveliko izašli na svoje njive. Žetva je i u inače po voću i vinu poznatom Irigu takođe počela, a ako vremenski uslovi dopuste, kraj poslova može se očekivati u narednih desetak dana.

Oko 16 jutara imam posejano pod pšenicom. S kamionom nosim je u Voganj, skladištim kod Popovića, pa kad se bude znala cena, onda će biti i isplata. Imaću sve ukupno oko pet vagona pšenice, a od toga ostaviću kući dve tone, za seme, priča nam Gliša Marojević, dok zadovoljno gleda kombajn, kako skida pšenicu sa njegove njive.

Prinosi u ovom ataru kreću se između tri i tri i po tone po hektaru, što poljoprivredni proizvođači ocenjuju kao solidan prinos u odnosu na prošlogodišnji, koji je usled godište izuzetno bogate kišom bio znatno lošiji.

Pšenica koja je najčešće zasejana u ovom ataru je sorte „Simonida“, „Ingerija“ i „Rajfajzen“, za koju paori tvrde da najbolje rodi.

Zadovoljan rodnom i poslom je i Duško Nenadović koji, kako nam je rekao poslednjih 20 godina kombaj-

Pera Melentić

Radinčani zadovoljni rodnom

nira po istoj ceni, 50 evra po jutru.

Mandelošanin Gligorić Duško smatra da je godina izuzetno blagorodna, da će žito biti odličnog kvaliteta, a da neće nedostajati ni kvantitet.

Očekujem da ću ove godine imati oko četiri tone po jutru. Radimo od jutra do mraka, umora nema i željno iščekujemo da vidimo plodove rada. Lane sam imao nešto manje, oko tri i po tone po jutru, bilo je izloženo rđi, pa je i zrno bilo lošijeg kvaliteta i bez obzira kako se mnogima činilo, mislim da nemamo razloga da budemo nezadovoljni. Ono što ostaje jeste cena, ali videćemo kako će to na kraju ispasti. Naše je da radimo, meni pomaže sin, a oni koji treba neka misle o drugim stvarima na koje mi ne možemo da utičemo, priča sa osmehom Duško.

Grgurevčani nezadovoljni cenom

Da je ovogodišnji rod više nego zadovoljavajućeg kvaliteta, rekao nam je i Grgurevčanin **Zlatko Ristić** kojeg smo zatekli u velikoradničkom silosu. Ono što ne valja, kaže ovaj mladi paor, jeste cena koja je, kako nam je sa razočaranjem naglasio, više nego sramotna.

Rod je odličan ove godine. Ja imam osam hektara pod žitom i prinos je nešto preko četiri tone po jutru, a lane je bilo 3.5 do 3.8. Hektolitar je prešao u Grgurevcima 80, ide i do 85 tako da se na Boga ove godine ne možemo žaliti. Ono što ne valja i što je predmet žalbe, jeste cena. Za sada je do 17 dinara i to je sramota. Sav naš rad da stane u tu cenu to stvarno nema nigde, kaže Zlatko Ristić.

Duško Nenadović

Pećinčani grabe punom parom

Da su i Pećinčani uhvatili korak sa drugim sremskim paorima, izvestio nas je Milan Aleksić iz Agencije za razvoj Opštine. Kako je istakao, žetva se vrši na 8.200 hektara, koliko je u ovoj opštini strnina, a prinos, kada se govori o žitu, prema prvim

pokazateljima, kreće se između četiri i pet tona po jutru.

Godina obećava i to je dobro. Što se tiče kvaliteta zrna i tu stvari stoje dobro, shodno činjenicima da je hektolitar u proseku 78. Što se tiče ječma, on je u našoj opštini pri kraju, prinos

je nešto bolji od žita i iznosi 50 metara po jutru. Od dve do tri tone je prinos uljane repice, a što se tiče kompletnih podataka, njih možemo očekivati tek kroz desetak dana kada posao bude prešao u poslednju fazu, kaže Aleksić.

Radovi u mandeloškom ataru

I veliki i mali: Josip Kler i Armarkovići

Da Grgurevčani zaista ove godine nemaju pravo da se ljute na Boga, saglasan je i **Pera Melentić**, takođe koga smo zatekli baš u vreme smene kombajnera na oranicama u grgurevačkom ataru.

- Imam oko 45 jutara žita i rod je odličan, kreće se od 40 do 51 metar po jutru. Hektolitar je odličan takođe, vlaga više nego zadovoljavajuća i jedino što nije dobro to je cena. Ali tako to kod nas ide. Kad ima roda nema cene, kad nema roda... nema ni tada prave cene, ali ipak možemo biti malo zadovoljniji i tako. Raditi se mora, sramota je da njive ostanu ne obrađene, a i mora se od nečeg živeti. Mi smo paori, umemo da radimo, a oni koji bi trebali da barataju sa parama, morali bi da budu dobri makar kao mi koji se i po zimi i po ovim vrućinama „družimo“ sa njivama. Kada tako bude, niko neće imati razloga da se žali, kaže Pera.

Šašincani i Jarčani rame uz rame

Da su i Jarčani krenuli u žetvu uverili smo se u ataru ovog mitrovačkog sela, gde smo zatekli Mirka Ripića. Sa osmehom na licu rekao nam je da će godina u svakom pogledu biti bolja od prethodne. Radi se, kaže, ceo dan, sunce ne predstavlja nikakav izazov, a kraj poslova sa žitom očekuje naredne nedelje.

- Svi pokazatelji govore da će rod biti izuzetan i da se Srem, verujem, od Save do Dunava oporavio od prošlogodišnjih padavina i svega onoga što nas je zadesilo. Rod je izuzetnog kvaliteta, hektolitar ide do 80 u našem ataru, a kako stvari stoje i količinski će zrna biti puno. Što se tiče mojih njiva, prvo sejanje obavljeno je u novembru, urađena je puna agrotehnika, na pojedine parcele koje su i inače

bile pod stajnjakom bačeno je i do 200 kilograma „Kana“, što sve zajedno rezultira izuzetnim prinosom od gotovo sedam tona po hektaru. Što se tiče cene, trenutno nisam zainteresovan za prodaju, rešio sam da skladištim i da čekam bolji trenutak. Imam nešto svinja i bikova čime ću otplatiti rad kombajnera i drugih koji u žetvi učestvuju i čekam kraj decembra kada očekujem da će cena preći preko 20 dinara. Pitanje je da li danas neko može da dobije i tih 17 dinara o kojima se govori, kaže Mirko.

Ovogodišnje skidanje hlebnog zrna obavlja i Nikola Milić iz Šašincana. Iako ima, kako nam je rekao, „svega“ četiri hektara pod žitom, smatra da ne može biti nezadovoljan rodom.

- Bolja je godina ili barem jednako dobra, zavisi kako koga pitate. Oni koji su imali nesreću da im njihove podbace biće, verujem, ovaj put u manjini. Što se mene tiče, imam zadovoljavajući prinos od 4.5 tona po jutru što se tiče žita, a zadovoljan sam i sa ječmom kojeg imam jedan hektar. Sad, ono što sve nekako muči jeste cena. Sve ispod 20 dinara nam je malo, a kako je

Mirko Ripić

U Šidu žetva pri kraju

Prema informacijama iz Kancelarije za poljoprivredu Opštine Šid, žetva pšenice do 8. jula je završena na 3.410 hektara od ukupno 4.259 hektara pod ovom kulturom, od čega je 3.525 hektara u privatnom posedu, dok se 734 hektara nalazi u vlasništvu poljoprivrednih preduzeća i zadruga.

Prema rečima **Dejana Vučenića**, iz Kancelarije za poljoprivredu, prosečan prinos kod poljoprivrednih preduzeća i zadruga je 6,29 tona po hektaru a kod individualnih proizvođača 6,94 tone, sa prosečnom vlagom zrna od 11-14 posto i hektolitarskom težinom 78-83.

- U odnosu na prethodne godine možemo da kažemo da je ovogodišnja žetva bila bolja, da su prinosi zadovoljavajući, a kvalitet zrna dobar. Jedino je u selima gde agrotehničke mere nisu urađene na vreme i gde je na njivama dugo ležala voda, poput Jamene, Ilinaca i Batrovaca, prinos bio nešto ispod prosečnog. Recimo, u Jameni prinos pšenice iznosi nešto manje od šest tona po hektaru. U ovogodišnjoj žetvi je učestvovalo 165 kombajna individualnih gazdinstava i pet kombajna zadružnih imanja, a tehnič-

Dejan Vučenić

ki pregled mehanizacije izvršen je na vreme, pre početka žetve – objašnjava Dejan Vučenić iz Opštinske kancelarije za poljoprivredu u Šidu.

Kada je reč o žetvi ozimog ječma, ona je u potpunosti završena na svih 95 hektara pod ovim usevom, koje se nalaze u privatnom vlasništvu. Ostvareni prosečan prinos iznosio je ukupno 4,86 tona po hektaru, a ostvarena proizvodnja 462,5 tona.

S. M.

U radinačkom silosu

još manje onih koji mogu da skladištenjem čekaju eventualni porast cene, to će, smatram, najveći broj paora biti prinuđen da što pre proda svoju robu. Bilo kako bilo, dobro je da je rodilo, da je zrno, kako nam se čini, zadovoljavajućeg kvaliteta, a cena... kako bude biće, ako već trenutno na to ne možemo da utičemo, kaže Milić.

Martinačni i Šidani, veliki i mali

„Od zvezde do zvezde“ u poslu su i marljivi paori na poljima koje smo sretali na relaciji Martinaci – Kuzmin - Šid. Kombajni su u punom radu, posmatrači i kontrolori u senkama za transport zrna spremnih traktoriskih i kamionskih prikolica traže hlavinu, dok mladi Martinčani Dalibor Savić u svom „Klasu“ vretno skida hlebno zrno...

- Imam desetak hektara i posao je pri kraju. Što se tiče prinosa, moram reći da će on biti solidan ali da će svakako biti slabije nego lane i da će doći do 3.5 tone po jutru. Sa druge strane, ono što je dobro to je da će kvalitet biti prilično zadovoljavajući pa će samim tim i konačni proizvod za koji će se zrno koristiti biti kvalitetan. Ili bi barem trebalo da bude, kaže Dalibor.

Kao i ostali sremski paori i mladi martinački paor smatra de je trenutno ponudena cena od 17 dinara izuzetno niska i da bi bilo bolje čekati da cena ode gore što će se, smatra Savić, svakako desiti.

- Sve u svemu, godina nije loša, barem kada govorimo u Sremu u globalu. U tom smislu ni ja nemam razloga da se posebno žalim, zaključuje Dalibor.

Da u žetvi koja je u punom jeku učestvuje i malo i veliko i da Srem ima svetlu budućnost, makar kada govorimo o poljoprivredi, možda najbolje potvrđuje slika koju smo zabeležili u šidskom ataru na oranicama Josipa Klera, gde su, rame uz rame sa njim, hlebno zrno skidali njegova ćerka i unuk Sanja i Filip Armarkovići.

- Prinos će biti oko tri tone po jutru, a imam svoja četiri jutra pod žitom. Kvalitet roda je zadovoljavajući i mislim da će godina, kada se sve uzme u obzir, biti mnogo bolja, posebno ako se uzme u obzir da je naša opština tokom lanijskih poplava prošla najgore u Sremu. Što se tiče unuka, on je još mali, ali voli selo i naše paorske poslove i redovno iz Novog Sada dolazi sa ćerkom i zetom Stevanom da obavi inspekciju, kaže kroz šalu Josip Kler i dodaje: - Srem sigurno ima čemu da se nada. To pokazuju kako mladi Sremci, tako i žito koje nas svake godine okuplja.

S. Lapčević

Pod strninama 59.480 hektara

Ove godine, prema rečima Generalnog sekretara sremske Privredne komore Vladimira Vlaovića, za žetvu svih strnina imamo 59.480 hektara, odnosno skoro 60.000 hektara. Od toga, pod pšenicom je 52.338 hektara, ozimi ječam zauzima 4.420 hektara, jari ječam oko 170 hektara i tritikal 1.857 hektara, a ima i 695 hektara pod uljanom repicom.

Što se tiče napominje Vlaović, da nije bilo poslednjih lokalnih padavina, žetva ranih sorti pšenice bi uveliko odmakla. Imali smo i niže temperature koje ni-

su dozvolile da pšenica naprasno sazri tako da će biti normalno sazevanje.

Vlaović kaže da postoje domaće kvalitetne sorte pšenice koje su odlične za mlinarsku i pekarsku industriju i da treba forsirati njihovu setvu i više ih plaćati. Uvozne sorte pšenice koje su kvalitetom blizu stočnih pšenica, ako bude razumne razlike u plćanaju, sigurno će u budućnosti doneti diferencijaciju u setvi i da će se ratari više opredeljavati za setvu kvalitetnih sorti pšenice.

- Kako najveći deo pšenice ide u izvoz, razvrstavanjem kvalitetne

pšenice mogli bismo da postignemo i bolju cenu na svetskom tržištu kao što to postižu izvoznici iz susjednih država. Nekada se pšenica još na prijemnim mestima u kooperacijama i zadrugama razvrstavala po sortama i znalo se koje su kvalitetne, tvrde sorte pšenice. Pšenica se razvrstavala i u silosima i to je kasnije omogućavalo proizvođačima da postižu bolje cene, ali i da po zahtevima krajnjeg kupca, isporučuju kvalitetnu i manje kvalitetnu pšenicu. To je bila odlična praksa koju treba ponovo obnoviti, smatra Vlaović.

PČELARSTVO

Nozemoza, bolest odraslih pčela

Izuzetno je važno uzimanje adekvatnih uzoraka pčela za laboratorijsku dijagnostiku, pošto se kliničkim pregledom može postaviti isključivo sumnja na nozemozu. Za dijagnozu kod prirodne infekcije najbolje uzorke predstavljaju pčele sa leta košnice i sa vrha nastavka

Piše: **Goran Jurlina, dipl. ing.**
PSS „Poljoprivredna stanica Novi Sad“

U najpoznatije i najčešće bolesti odraslih pčela spada nozemoza. Nozemoza je veoma raširena bolest odraslih pčela uzrokovana mikro-sporidijom *Nosema apis*. Ovaj parazit napada ćelije srednjeg creva pčela, dovodeći do poremećaja u varenju, a zatim i oštećenja svih ostalih organa. *Nosema apis* se širi preko izmeta (u kom se nalaze spore ovog parazita) zaraženih pčela. Kod inficiranih pčela najpre se javlja nadutost abdomena, usled nagomilavanja nesvarene hrane, a zatim i neredovna dijareja; izmet je tečan, žučkasto-smeđe boje i neprijatnog mirisa. Bolestne pčele ne mogu da polete, te pri izlasku iz košnice padaju na poletnu dasku ili tlo, gde pužu ili se uznemireno kreću, kao da skakuću. Obolele pčele se sakupljaju u grupice u vidu grozda, držeći stalno raširena krila. U slučaju infekcije matice *Nosema apis* izaziva vrlo brzo (nekad i za četiri nedelje) uginuće, pa takvo obezbeđeno pčelinje društvo još brže propada. Međutim, nije retka ni tiha zamena zaražene matice. [1]

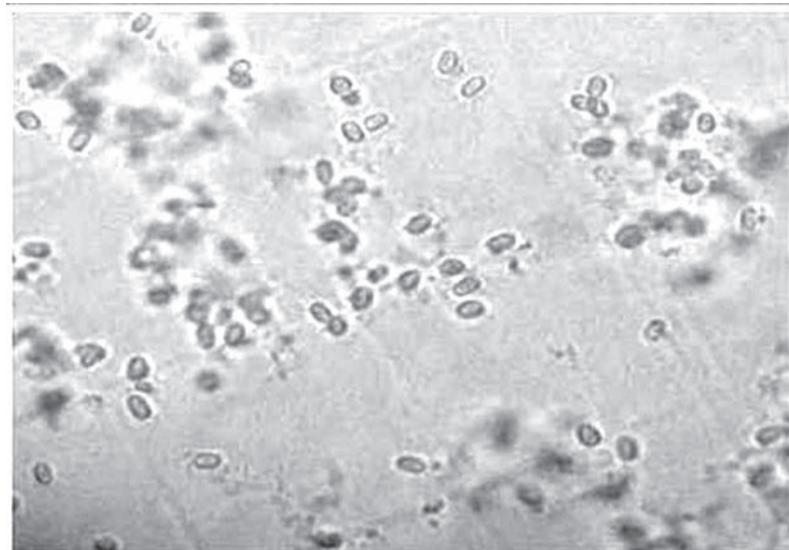
Uzročnik nozemoze je parazitska protozoa, mikrosporidija, *Nosema apis* (Slika 1), za koju se smatra da živi zajedno sa svojim domaćinom – pčelama oko 60 miliona godina.

Nosema apis prolazi u svom razvoju kroz nekoliko razvojnih stupnjeva (spora, planont, meront, sporonti, sporoblasti). Razvoj parazita i formiranje spora zavisi od temperature. Najpovoljnija temperatura za razvoj parazita je između 30° i 34°C. *Nosema apis* razvija se isključivo u ćelijama epitela srednjeg creva odraslih pčela, što kroz svoja ispitivanja medne voljke, srednjeg creva, tankog creva, Malpigijevih sudova, rektuma i rektalnih papila. Infekcija nije samo tkivno, već i ćelijski specifična. [2]

Ustanovljeno je in vitro da spore *N. apis* u mrtvim pčelama držanim na 4°C i pri 90% - 100% relative vlažnosti zadržavaju svoju infektivnost najmanje 81 dan, dok spore *N. apis* u vodi ili osušene u posudi ostaju infektivne i posle 93 dana.

Izuzetno je važno uzimanje adekvatnih uzoraka pčela za laboratorijsku dijagnostiku, pošto se kliničkim pregledom može postaviti isključivo sumnja na nozemozu. Za dijagnozu kod prirodne infekcije najbolje uzorke predstavljaju pčele sa leta košnice i sa vrha nastavka.

Najbolje vreme za dokazivanje spora *N. apis* u pčelinjim društvima je početak aktivne sezone posle zime. Za vreme letnjih meseci teško je naći spore kod pčela. Mali

Slika 1 - *Nosema apis*-spore

porast broja inficiranih pčela može se naći u jesen. Kada se govori o širenju nozemoze razlikujemo širenje bolesti u košnici, između pčelinjih društava i između pčelinjaka. U svakom slučaju pčele radilice predstavljaju najznačajniji vektor u širenju nozemoze.

Inficirane pčele žive kraće u odnosu na neinficirane, jer infekcija smanjuje dužinu života pčela između 25% - 58%. Pored skraćivanja života pčela, posledice su zamena obolelih matice (uklupčavanje), kasniji izlazak mladih radilica na orjentaciju letove, slabiji ili potpuni izostanak unosa nektara i polena, iscrpljenost pčela i gubitak zajednice.

Poznato je da jedan od kliničkih simptoma može biti saće, ramovi, leto i zidovi košnice uprljano fecesom bolesnih pčela (slika 2-A), a isto tako i veliki broj uginulih pčela na podnjači košnice (slika 2-B). [2]

Promena boje srednjeg creva je, takođe, moguć klinički simptom (slika 3). Kod pčela zaraženih nozemozom srednje crevo je često otečeno i mlečne boje, a kasnije postaje krečno belo i smanjuje se na normalnu veličinu. Do promena boje srednjeg creva ne dolazi odmah posle infekcije, već nakon nekoliko dana, tj. klinički simptomi se ispoljavaju tek posle 21. dana starosti pčela. [2]

Mere prevencije i zaštite

Odabir dobre lokacije za smeštaj pčelinjaka, rad sa jakim zajednicama, pristupačnost sveže pitke vode, kao i pravovremena dijagnostika koja upućuje na dalje mere, predstavljaju osnovu u prevenciji nozemoze. No, na žalost, u praksi to često nije prisutno. To je jedan od razloga zbog čega se

javlja visok procenat nozemozom zaraženih pčela u pojedinim regionima Srbije. [2]

Komparativna laboratorijska i terenska ispitivanja lekova za nozemozu pokazala su da Fumidil B smanjuje infekciju *N. apis* bez štetnih posledica po pčele, dok su preparati Humatin i Nosemack neznatno smanjivali infekciju, a Nosemack je pri tom bio izrazito toksičan. Nakon komparativnog ispitivanja preparata Fumidil B, Chinosol i Urotropin saopštavaju da jedino Fumidil B ispoljava povoljan efekat na pčele inficirane sa *N. apis*.

U paralelnom ispitivanju Fumagilina i Enteroseptola, Fumagilin je ispoljio snažno dejstvo na parazite dok se to za Enteroseptol ne može reći. Činjenica je da efekat Fumagilina dobar samo tokom njegove primene, da prekida infekciju i doprinosi oporavku tretirane zajednice, ali nakon prestanka njegove upotrebe stanje u pčelinjoj zajednici se drastično pogoršava, jer dolazi do intezivnije infekcije i brzog propadanja društva, čak tokom sezone ili najkasnije do početka novembra. Prvobitno se mislilo da je to posledica iscrpljenosti pčelinje zajednice hroničnom infekcijom sa *N. apis*, ali najnoviji nalazi govore da je zapravo reč o propadanju zajednice zbog dodatne infekcije pčelinje zajednice novom vrstom mikrosporidije roda *Nosema*, tj zbog infekcije sa vrstom *Nosema ceranae*. Takođe, treba istaći da mnogi lekovi predstavljaju potencijalnu opasnost za kako za pčele tako i čoveka, pa se, zadnjih godina spominje i moguć negativan uticaj fumagilina. [2]

Nozemoza može biti uzrokovana, kao što je već pomenuto, još jednom vrstom mikrosporidija pod nazivom *Nosema ceranae* (slika 4), koja je otkrivena na pčelinjacima u Španiji, Francuskoj, Austriji, Nemačkoj i Italiji. Nalazi ukazuju na prisustvo ovog uzročnika nozemoze pčela i na pčelinjacima južnomoravskog područja Srbije, što potvrđuju i opsežnija istraživanja u Srbiji koja sprovode Zoran Stanimirović i saradnici. [2]

Važno je istaći da *Nosema ceranae* izaziva do sada nezabeležene i neopisane simptome u pčelinjim zajednicama, koji se razlikuju od onih kod klasične nozemoze. Najugroženiji deo pčelinje zajednice su radilice i to u vreme intezivne aktivnosti. Obolele pčele stradaju napulju, daleko od košnice. To dovodi do progresivnog pustošenja košnice, a da se i ne primećuje uginuće pčele, što bi uzrokovalo manji prinos nektara i polena i za

posledicu imalo potpuno nestajanje društava zbog nestanka radilica i nedostatka hrane. Kao i kod obične nozemoze, spore *Nosema ceranae* imaju sposobnost opstanaka u dužem vremenskom periodu u spoljnoj sredini, što doprinosi brzom širenju zaraze. Utvrđeno je da su u najviše pogodnim regionima ponovne infekcije vrlo učestale i javljaju se u vremenskom intervalu između dva i četiri meseca. Problemi dijagnostikovanja su do skoro bili jako aktuelni, ali zahvaljujući molekularno-genetičkim metodama moguće je vrlo sigurno utvrditi koji je uzročnik nozemoze, *Nosema apis* ili *Nosema ceranae*. Ovakve analize se rade i u laboratoriji Katedre za biologiju Fakulteta veterinarske medicine Univerziteta u Beogradu. Lečenje bi, prema preporukama evropskih stručnjaka, moralo biti praćeno detaljnom dezinfekcijom kompletne opreme i košnice, upotrebom toplote i sirćetne kiseline. Međutim postoje mišljenja da pojava *N. ceranae* nije nikakva novost, te da ona postoji sve vreme u pčelinjim zajednicama evropske medonosne pčele, ali da je ona došla do izražaja onog trenutka kada je nepripremljenom upotrebom fumagilina uništen njen konkurent *N. apis*, pa je "nova vrsta" *N. ceranae* zauzela upražnjenu ekološku nišu. [2]

Zaključak

Prevenirenje nozemoze izazvane bilo kojim od dva uzročnika postiže se:

1. Držanjem jakih pčelinjih zajednica sa utavnoteženom strukturom svih kasta kućnih pčela, što je tim pre značajno, jer podrazumeva i prisustvo 1/6 sanitarnih pčela koje su sa izraženim higijenskim ponašanjem i sposobne su da prepoznaju i otklone uzročnike bolesti u leglu.

2. Uzgojem društava sa mladom i zdravom maticom.

3. Opskrbom pčelinje zajednice sa dovoljnom količinom kvalitetne i zdrave hrane, tj perge i meda (perge 2 rama

po LR nastavku i ne manje od 20 kg meda po zazimljenoj zajednici).

4. Izbegavanjem preterane upotrebe šećera, jer da pčelama treba šećer saharoza, one bi ga unosile u košnicu, a ne bi donosile nektar koji je mnogo više od običnog šećera saharoze.

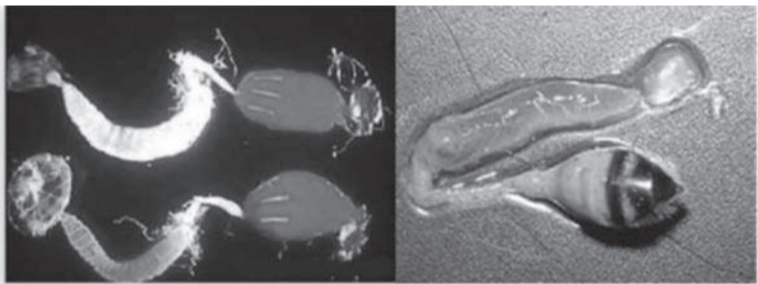
5. Obezbeđivanjem dobrih higijenskih sanitarnih uslova na pčelinjaku.

6. Obezbeđivanjem dovoljne količine čiste i protočne vode za napajanje pčele tokom cele godine

7. Oduzimanjem medljike iz košnice pre zazimljavanja, ako su je pčele unele, odnosno, njenom zamenu sa kvalitetnim medom. [2]

Literatura:

[1]**Prof. dr Zoran Stanimirović, Prof. dr Bogosav Soldatović, Prof. dr Marijana Vučinić, (2000), *Udžbenik "Medonosna pčela"*; [2]**Zoran Stanimirović*, Jevrosima Stevanović* i Dragan Ćirković**, "Nozemoza i krečno leglo-Klinička slika i saniranje; inficiranih zajednica",*Fakultet veterinarske medicine, Univerzitet u Beogradu **Ministarstvo poljoprivrede i vodoprivrede Republike Srbije, Okrug Novi Pazar

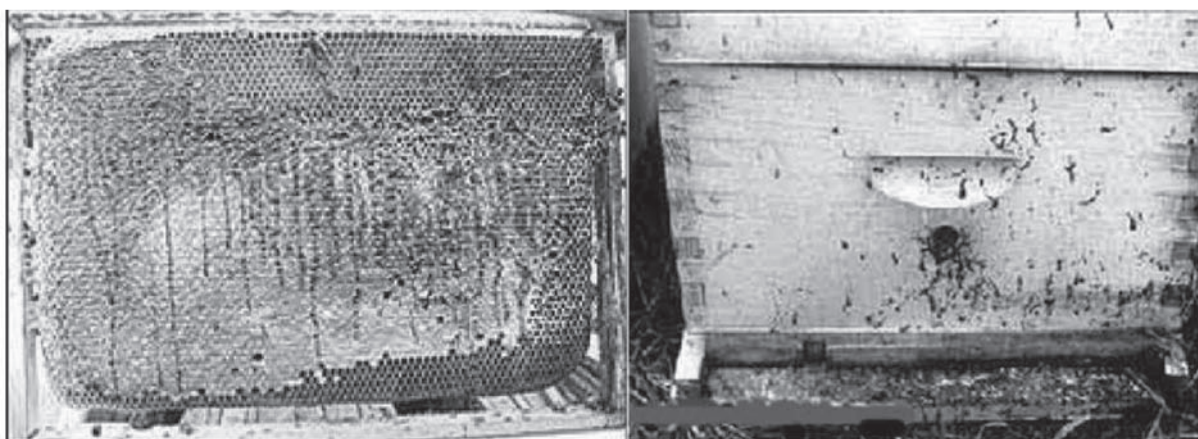

A

B

C

Slika 3. - Kliničke promene na srednjem crevu (promena boje: A i B) i crevnom epitelu (C), pčela radilica inficiranih sa *Nosema apis*. [2]

A

B

Slika 2 - Klinički znaci nozemoze: A. Ram sa medom uprljan fecesom bolesnih pčela, B. Leto i prednja strana košnice uprljani fecesom bolesnih pčela radilica

PROIZVODNJA GROŽDJA, VINA I RAKIJE (7)

Srpske stone sorte za ekološki vinograd

Piše: **Branislav Gulan**, član Odbora za selo SANU

Postoje domaće i strane selekcije vinove loze koje se gaje kod nas, a ne zahtevaju hemijsku zaštitu od bolesti i nekih štetočina. Ponavljam, ljana i moldova su strane, a lasta i karmen domaće sorte, selekcionisane u Institutu za voćarstvo i vinogradarstvo u Sremskim Karlovcima. Takođe, naše čitaocze je interesovalo i gde ove sorte mogu da se nabave. Većina voćno-lozних rasadnika u našoj zemlji u svojim prodajnim objektima u ponudi ima i ove sorte. Lozne kalemovne ovih sorti proizvode i prodaju brojni individualni proizvođači iz okoline Kruševca i Trstenika. Dakle, osim Instituta za vinogradarstvo u Karlovcima, za informacije o prodaji obratite se najbližem rasadniku, a potrebne količine se mogu naručiti i brzom poštom.

Ljana je stvorena u Kišinjevu ukrštanjem sorti čauš beli i pjerel. Sazreva prvih dana septembra. Ima rastresite, srednje krupne grozdove i beložute, krupne, izdužene bobice. Ukus je aromatičan, sličan ukusu čauša. Može se gajiti bez hemijske zaštite, jer je otporna na peronosporu, oidijum i botritis. Međutim, osetljiva je na niske temperature i nepovoljne uslove u vreme cvetanja. Zbog toga je nekih godina oplodnja slabija, a prinos manji.

Moldova, jedna od najboljih moldavskih selekcija. Stvorena je ukrštanjem sorti SV 12-375 (Villard blan) i guzali kara. Veoma je bujna i rodna. Sazreva početkom oktobra. Dugo se može održati na čokotu, dobro se transportuje i čuva u hladnjači. Čokoti su bogato okićeni krupnim, rastresitim grozdovima. Velike, tamnoplave, izdužene bobice posute su pepeljkom. Pulpa je mesnata i sočna, neutralnog, osvežavajućeg ukusa. Otporna je prema peronospori, oidijumu i botritisu, pa se može gajiti bez hemijske zaštite. Srednje je osetljiva na flikseru.

Lasta je uspešna kombinacija sorti Muscat de St.Vallier i ljane. Srednje je bujnosti, ali razvija dosta zaperaka koje treba uklanjati i prekračivati nekoliko puta tokom vegetacije. Mora se formirati uredan, prozračan špalir, da bi oplodnja bila bolja, a grožđe osunčano. Veoma je rodna, pa se preporučuje uklanjanje svake treće cvasti s lastara. Grozd je srednje krupan, a bobice velike, izdužene, žutozelenne. ma blago muskatan, osvežavajući ukus. Grožđe se može čuvati na čokotu i brati sve do prvih mrazeva.

Karmen je dobijena ukrštanjem kardinala i moldove. Od prve je nasledila rano sazrevanje, dok je drugoj slična po rodnosti, izgledu grozda, bobica i ukusu. Razlikuje se jedino po otpornosti na bolesti. Srednje je otporna na oidijum, a osetljiva na peronosporu. Po osetljivosti na botritis slična je kardinalu. Naime, postoji opasnost od pucanja bobica oko peteljčica i pojave botritisa, ako u vreme sazrevanja pada kiša. Rezultati ispitivanja ovih sorti pokazuju da svaka od njih ima dosta pozitivnih osobina, ali i po neku manu, koju ne treba zanemarivati. Većina je pogodna za ekološku proizvodnju uz manje prskanja ili bez zaštite od gljivičnih bolesti i obaveznu primenu dopunskih fitotehničkih mera. Po ranom sazrevanju, lepom i kvalitetnom gro-

žđu i otpornosti izdvaja se ljana. Ali, treba imati u vidu njenu osetljivost na mraz i nepovoljne vremenske uslove u vreme cvetanja.

Pogled preko granice

Proizvođači vina u Srbiji suočice sa brojnim izazovima na putu koji vodi ka tržištu Evropske unije. Studijsko putovanje kroz četiri vinogradarske regije, koji je organizovala Hrvatska gospodarska komora, bilo je prilika da novinari desetak medija iz Srbije, iz prve ruke, dakle u razgovoru sa hrvatskim vinarima, ali i zvaničnicima te države zaduženim za poljoprivredu, saznaju koje su to barijere morali da prebrode i sa kakvim se problemima sada suočavaju.

Ako je suditi prema izjavi **Zorana Vasića**, pomoćnika ministra poljoprivrede u Vladi Hrvatske, nije sve išlo tako glatko. I to uprkos činjenici da su pre ulaska u EU hrvatskim poljoprivrednicima na raspolaganju bile ne samo državne subvencije, već i sredstva iz evropskih prepristupnih fondova.

U sektoru proizvodnje vina jedan od neophodnih koraka bilo je uspostavljanje Vinogradarskog registra, koji sadrži podatke o proizvođaču, odnosno o površinama pod vinovom lozom, godišnjoj proizvodnji (izjave o berbi, proizvodnji i zalihama), kao i pregled površina na ortofoto snimcima. Takođe, bilo je potrebno sistem kategorizacije proizvoda od vina prilagoditi tako da se postojeći sistem zaštićenih oznaka geografskog porekla transformiše u evropski sistem zaštićenih oznaka izvornosti, geografskog porekla i tradicionalnih izraza.

Iz fondova EU prošle godine smo dobili više od 11,8 miliona evra i sada od svakog vinara pojedinačno zavisi koliko će biti spreman da iskoristi ponuđena sredstva. Poznato je da u prvoj godini posle ulaska u EU nismo uspjeli da iskoristimo sva sredstva koja su nam bila na raspolaganju, ali se nadam da ćemo sada biti uspešniji i da ćemo, zahvaljujući tim ulaganjima, povećati izvoz. U krajnjem slučaju opredjelili smo se za ulazak u EU i tržište od oko 500 miliona potrošača što treba da nas podstiče da budemo konkurentniji - izjavio je Vasić obračunjući se novinarima iz Srbije.

Komentarišući slabo prisustvo srpskih proizvođača vina na hrvatskom tržištu on je rekao da nema posebnih barijera koje bi to sprečile već je problem u kvotama i carinama koje su posle ulaska u EU porasle za 70 odsto.

Kad je reč o izvorima finansiranja, hrvatskim vinogradarima i vinarima na raspolaganju su sredstva iz dva evropska fonda - reč je o EU poljoprivrednom garantnom fondu (EAGF) i EU poljoprivrednom fondu za ruralni razvoj (EAFRD). Sredstva EAGF, u iznosu od oko 11,9 miliona evra, koriste se za direktna plaćanja vinogradarima, kao i za realizaciju Nacionalnog programa pomoći sektoru vina. Sredstva EAFRD namenjena su razvoju poljoprivrede i ruralnih područja, uključujući i vinogradarstvo u delu koji nije obuhvaćen merama iz Nacionalnog programa. Što se tiče podrške proizvodnji vina, EU nudi brojne instrumente kroz koje je moguće unaprediti proizvodnju kao i institucije u sektoru vina. U periodu pre pristupanja EU, u Hrvatskoj su proizvođačima na raspolaganju bila sredstva fondova SAPARD, kasnije i IPARD a institucije su mogle da budu korisnici projekata kroz IPA program. Kroz program TAIEX bila je dostupna tehnička podrška. Nakon pristupanja EU vinarima i vinogradarima na raspolaganju su sredstva namenjena za ruralni razvoj i sredstva vinske omoćnice.

Da bi ova sredstva mogla da budu dostupna Hrvatska je morala da

Moldova

Ljana

usvoji Program ruralnog razvoja i Nacionalni program pomoći sektoru vina kojima su utvrđeni ciljevi sprovođenja, mere koje će se finansirati, količina dostupnih sredstava i intenzitet podrške. Pri tom se vodilo računa o izbegavanju dvostrukog finansiranja, jer to u EU nije prihvatljivo, odnosno nije moguće za istu aktivnost odobriti finansiranje iz više izvora. Sufinansiranje promocije evropskih vina moguće je ostvariti kroz meru "Promidžba" (promocija) kojom se podstiče promocija EU vina na tržištima trećih zemalja, a o nedavno i na unutrašnjem tržištu, pri čemu promotivne aktivnosti ne mogu biti usmerene na brend, ili na proizvođača, već na odgovornu konzumaciju vina i na promociju šeme EU o zaštićenim oznakama izvornosti i zaštićenim oznakama geografskog porekla.

Prema podacima Hrvatske gospodarske komore - Sektor za poljoprivredu, prehrambenu industriju i šumarstvo, u Hrvatskoj se godišnje proizvede od 1,2 do 1,4 miliona hektolitara vina. Podaci takođe govore da je posle pristupanja EU značajno porastao uvoz vina (posebno iz trećih zemalja) što se objašnjava uklanjanjem nekih administrativnih barijera. Beleži se i rast izvoz vina, ali u znatno manjoj količini.

Za ruralni razvoj 2,4 milijarde evra

Zahvaljujući zajedničkoj poljoprivrednoj politici EU Hrvatska sada može da računa na 2,4 milijarde evra namjenjenih Programu za ruralni razvoj. Ovih dana dobili smo pismo iz Brisela kojim su nas obavjestili da su sve stavke usaglašene i natječaj za dobijanje sredstava već je raspisan. Mogu reći da je interesovanje poljoprivrednika veliko a posebno je zanimljiv onaj dio koji se odnosi na poljoprivrednike mlađe od 40 godina. Njima se, za pokretanje proizvodnje, beskamatno može odobriti do 50.000 evra, dok oni koji žele da prošire proizvodnju mogu da računaju na bespovratna sredstva u iznosu do 15.000 evra - kaže Zoran

Vasić, pomoćnik ministra poljoprivrede u Vladi Hrvatske i poručuje poljoprivrednicima u Srbiji da se ne obeshrabre i da se intenzivno pripremaju za ulazak u EU.

Spas u skupoj flaši

Proizvodnja visokokvalitetnih vina u malim serijama je jedini način da hrvatski proizvođači isplivaju iz mora uvoznog jeftinog vina koje je preplavilo Hrvatsku nakon stupanja u Evropsku uniju. Ulaganje u autentičnost brendova i insistiranje na lokalnim sortama je, rečju, jedina sigurna karta na koju tvrde da mogu igrati ne samo kod domaćih kupaca, već i prilikom izvoza. Tom logikom se rukovodi i Đanfranko Kozlović, vlasnik vinarije Kozlović, koja je inače Beograđanima veoma poznata po "malvaziji" koju ovaj vinar najviše proda u glavnom gradu Srbije. Ovaj čuveni istarski proizvođač vina ima oko 25 hektara pod vinogradima, dok još desetak, kako kaže, obrađuju kooperanti, što rezultira proizvodnjom od oko 200.000 boca godišnje. "To je jedna mera koja je prilično velika za malog proizvođača", objašnjava on Tanjugu i dodaje da ne želi dalje da se širi već da fokus zadrži na specifičnosti svojih vina.

Veća proizvodnja bi, kako kaže, zahtevala i izvoz na svetska tržišta za koja nije spreman. "Na tim velikim tržištima ne bismo mogli ostvariti neku veću dobit jer nas njihovi potrošači dovoljno ne poznaju, pa nas ne bi ni mogli plaćati koliko bi mi hteli, a da idemo u trku sa proizvođačima koji imaju jeftina vina, to ne želimo", ističe on. Isti savet malim proizvođačima, ne samo u Hrvatskoj, već i Srbiji daje direktor izvoza najstarije i jedne od najvećih hrvatskih vinarija, Kutjevo Josip Vitez koja datira još iz 1232. godine. "Mali proizvođači jedino mogu profitirati u višoj kategoriji vina. Ako se žele cenom nadmetati na globalnom tržištu, teško mogu parirati jer velike proizvodnje će ih pojesti. Cene kakve velike kuće zahtevaju često su i za nas nedostižne", tvrdi ovaj sagovornik.

Kutjevo, vinarija koja godišnje proizvede šest miliona litara vina, a izveze dva miliona tona litara, što čini 40 odsto ukupnog hrvatskog izvoza, sa konkurencijom se bori na svoj način. "Teško možemo parirati na svetskoj trpezi sa šardoneom, koga ima svuda u svetu. Zato nastojimo forsirati graševinu, naš najpoznatiji brend, što nije nimalo lako, jer ta sorta široj javnosti, odnosno, svetskoj nije poznata, ali to je naša niša o kojoj želimo pričati", kategoričan je Vitez u razgovoru za Tanjug. Ne samo ova dvojica, već i brojni drugi vinari širom Hrvatske,

nisu imali problem sa usklađivanjem standarda u prizvodnji sa evropskim prilikom stupanja u EU. Od ulaska Hrvatske u EU obrazac proizvodnje se, kako kažu u Hrvatskoj gospodarskoj komori, nije promenio, ali statistički podaci o spoljnoj trgovini govore o većem pritisku uvoznih, pretežno jeftinijih vina. Nakon pristupanja EU značajno je porastao uvoz vina, a posebno uvoz iz trećih zemalja, jer su ukinute administrativne prepreke pa je uvoz postao znatno jednostavniji. Takođe je porastao i izvoz vina, ali u znatno manjoj količini i vrednosti od uvoza. U prošloj godini je Hrvatska izvezla 3,5 miliona hektolitara vina, vrednog 15,5 miliona dolara, a uvezla 22,5 miliona hektolitara u vrednosti 32 miliona dolara.

Strategija tamošnjih vlasti, naročito Hrvatske gospodarske komore (HGK) je da promocijom hrvatskih vina, naročito na trećim tržištima, istaknu njihov kvalitet i prepoznatljivost, a ne količinu s obzirom na to da u masovnoj proizvodnji jeftinih vina nižeg kvaliteta, kako tvrde, ne mogu biti konkurentni.

Taj plan naročito dolazi do izražaja u Nacionalnom programu pomoći hrvatskom sektoru vina koji finansira Evropska unija, u vrednosti od 11,9 miliona evra. Taj plan kako objašnjavaju u HGK podrazumeva tri mere - restrukturiranje i konverziju vinograda, investicije u vinarije i promet vina na tržištima trećih zemalja, gde će primat imati Srbija.

Upitan da li očekuje da bi veća promocija hrvatskih vina u Srbiji koja počinje u maju mogla značajnije da pogura izvoz, pomoćnik ministra poljoprivrede Hrvatske Zoran Vasić odgovara "svakako", navodeći da 11,9 miliona evra nisu mala sredstva. "Izvoz u Srbiju će svakako biti povećan. On u velikoj meri zavisi i od sposobnosti vinara, ali i od iskorišćenosti sredstava za promociju koji su mu na raspolaganju", kategoričan je on u razgovoru sa srpskim novinarima koji su bili u poseti Hrvatskoj.

Na pitanje zašto je Hrvatska lani u Srbiju izvezla vina za milion dolara, a uvoz iz Srbije iznosio svega oko 300.000 dolara, Vasić odgovara da nema nikakvih barijera koje sprečavaju trgovinu.

On skreće pažnju na problem hrvatskih vinara koji su preplavljeni uvoznim jeftinim vinima i koji još uvek nisu iskoristili tržište od 500 miliona stanovnika koje im se otvorilo nakon ulaska u EU. "Znamo da su konkurentniji, ali kroz pomoć države i bolju organizaciju domaćih vinara, te negativnosti možemo iskoristiti kao prednost, jer nam je tih 500 miliona ljudi potrebno da se dodatno razvijemo", objašnjava on. Postoji još jedan način na koji hrvatski vinari uspevaju da budu jedinstveni, a to je proizvodnja organskih vina. Vinarija Škalj iz Zadarske županije je prva u Hrvatskoj pokrenula proizvodnju ekoloških vina na sedam hektara, a od 300.000 litara vina koliko se proizvede godišnje, gazde tvrde da 70 odsto prodaju na kućnom pragu. Krajnja cena ovih vina, kako objašnjavaju, nije skuplja od ostalih iako njihova proizvodnja košta mnogo, ali pošto su ekološka vina novitet na hrvatskom tržištu, gazde tvrde da je potrebno vreme da bi ih ljudi više prihvatili.

Međutim, porodica Škalj nema problema sa turistima iz Zapadne Evrope koji, kako tvrde, znaju o kakvoj se proizvodnji i kvalitetu radi, te ne pitaju za cenu. "Švedani pogotovo, jer su pre dve godine našu vinariju posetili švedski kralj i kraljica kojima oni pridaju veliki značaj, te je tako i naše vino za Švedane dobilo posebno na značaju", objašnjavaju kroz smeh vlasnik ove vinarije Šime Škalj.

(Kraj)

Varoza, bolest legla i odraslih pčela

PIŠE: mr. Aleksandra Jocić
PSS "Poljoprivredna stanica", Novi Sad

Varoza je bolest legla i odraslih pčela, koja se širi preko pčela, a umnožava se u leglu. Izvor varoze mogu biti zaražena pčelinja društva, paketni rojevi pčela, kontakt sa obolelim pčelama, prirodni rojevi, matice i leglo. Preko leta, varoza se za tri meseca može proširiti na rastojanje i do 11 km. Pri visokom stepenu zaraženosti (više od 20 krpelja na 100 pčela u košnici), u jesen i u leto, zapaža se uginuće legala, izbacivanje iz gnezda uginulih trutovskih i pčelinjih larvi, mladih pčela i trutova. U jesen i u zimu, pčele iz obolelih društava su uznemirene i često uginjavaju tokom prve polovine zime. [1]

Varroa destructor, uzročnik varoze, je krpelj koji je prvi put otkriven u trutovskom leglu Apis cerana na Javi. Parazitira i na evropskoj i na američkoj Apis mellifera, kao i na A. mellifera i A. cerana u Aziji i Dalekom istoku. Pri polaganju jaja, ženke krpelja preferiraju zatvorena trutovska ćelije. Samo prvi potomci jedne ženke krpelja imaju vremena da sazriju i da se pare pre nego što, oko 12 - og dana posle poklapanja ćelija bude izvedena nova pčela.

Radilice A. mellifera imaju manje izraženo negovateljsko ponašanje i manje su otporne na varozu u odnosu na A. cerana. Međutim, selekcija u pravcu favorizovanja ovog oblika ponašanja ili u pravcu skraćivanja stadijuma razvoja

poklapanog legla pčela radilica, makar i do 24h u vreme medobranja, sprečava krpelje da dovrše svoj razvoj, a mnogi uginu zajedno sa odraslim pčelama tokom izlaska pčela na pašu. Kada društva evropskih podvrsta medonosne pčele postanu infestirana varoom, širenje krpelja dobija radikalni tempo, te netretirana društva vrlo brzo uginjavaju i to obično zimi. Nekada varoza netretiranih pčelinjih zajednica može imati i produžen tok (3-4 godine). Veći procenat najjačih infestacija varoom u Evropi u odnosu na ostali deo sveta može se pripisati i prosečnoj gustini pčelinjeg društva, hladnim

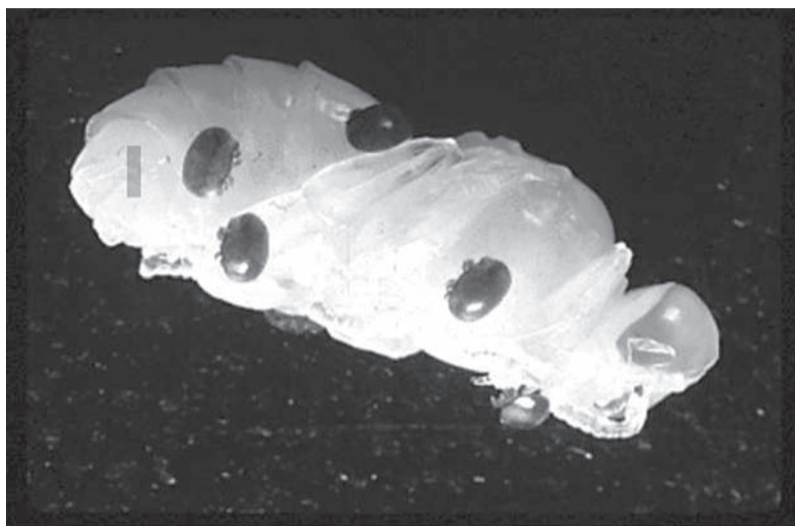
zimama, ali i velikom prisustvu virusa koji izazivaju sekundarne infekcije pčela, a čiji je prenosioc varoa.

Faktori sredine imaju veliki uticaj na ishod infestacije. Zapažene su značajne sezonske razlike među efektima infestacije lutki i dužine života novoizlaznih odraslih pčela, kao da klimatski faktori, brojnost populacija i hrana utiču na težinu i tok infestacije. Populacija krpelja koji se spremaju za prezimljavanje, mnogo je otpornija u odnosu na krpelje koji žive tokom proleća ili leta. Zimi se ženke krpelja, usled nedostatka legla, ne razmnožavaju. Varroa destructor je vektor virusa: Paralysis acuta, virusa mešinastog legla (SBV i TSBV), virusa bolesti deformisanih krila (DWV). [1] (Slika 1) [3]

U početku, bolest protiče lagano i neprimetno i ne odražava se na produktivnost pčelinjih društava. Posle 2-3 godine, ispoljavaju se klinički simptomi. Krpelji u telu zaraženih larvi snižavaju količinu suve materije, ukupnog azota, masnih kiselina, masnog tela, a uslovljavaju povećani gubitak energije pri disanju u odnosu na zdrave jedinke. Smanjuje se otpornost pčela i slabi snaga društva. Simptomi bolesti se ispoljavaju ako je zaraženo više od 20% pčela. U zimskom periodu, zapaža se uznemirenost pčela, zujanje, izletanje iz košnice, proliv, uginuća. U proleće i leto, zapaža se uginuće lutki i slabljenje društva i to kao rezultat izvođenja potomstva nesposobnog za preživljavanje. Trutovi se ne pare sa maticama čija je plodnost, zbog varoze, izuzetno smanjena, a leglo je raštrkano. U periodu sakupljanja meda, pčele su neaktivne i proizvodnja meda je niska. U periodu sakupljanja meda, pčele su neaktivne i proizvodnja meda je niska - čak ni sebi ne obezbeđuju dovoljno hrane. [1] (Slika 2) [3]

Stepen zaraženosti pčelinjih društava

Stepen zaraženosti pčelinjih društava tokom sezone nije isti. Kada

Slika 1 - Varroa destructor na lutki truta

nema trutovskog legla, u proleće i jesen zaražava se radiličko, a u leto trutovsko leglo. Osnovna masa krpelja nalazi se na radiličkom leglu, što dovodi do pojave velikog broja oštećenih pčela nesposobnih za let. Leti se ženke varoe razmnožavaju u trutovskom leglu, gde je obilje visoko kvalitetne proteinske hrane, kao i daleko niža temperatura u odnosu na radiličko leglo. Šteta koju prouzrokuje varoa ne zavisi samo od broja krpelja u jednom napadnutom društvu. Pomenute štete su u očiglednoj vezi sa tzv. sekundarnim virusnim infekcijama. Pri tome najviše štete, barem u Evropi, nanosi virus akutne paralize pčela, koji latentno inficira pčele ne dovodeći do vidljivih oštećenja njihovog tela. Krpelji aktiviraju virus prilikom infestacije pčela, tada ga prenose i na otvoreno i zatvoreno leglo, koje ispoljava nespecifične simptome (posebno u jako infestiranim društvima). Odrasle pčele, u kojima je virus aktiviran, mogu pre nego što uginu, inficirati mlade larve, i to verovatno tako što im prenesu velike količine virusa preko žlezdanog sekreta (mandibularnih i torakalnih žlezda) tokom ishrane. Larve koje su uzele dovoljnu količinu virusa, uginjavaju pre nego što im se poklope ćelije; one koje prežive nastavljaju da se razvijaju u latentno inficirane odrasle pčele. Virus akutne paralize, ponekad se može naći i u polenu koji sakupe, na izgled zdrave pčele, kao i u njihovim torakalnim pljuvačnim žlezdama. [1]

Varoza je danas, kako kod nas tako i u velikom delu sveta, najveći problem u pčelarstvu, kojem se poklanja velika pažnja. Nezavisno od stepena zaraženosti pčelinjih društava, svake godine treba provoditi tretman s ciljem da infestiranost društva ne pređe 3%. U jesen, treba povesti računa o tome da pčele u zimu uđu sa najmanjom količinom krpelja na sebi. U Evropi je protiv varoe zvanično odobreno nekoliko akaricida, ali svi oni ispoljavaju i štetne efekte na pčele. Problem sa primenom akaricida je što ne mogu da dođu do krpelja u poklopljenom leglu, što se može prevazići zamenom starih matice, koje se drže deset dana u kavezu u svome društvu, a onda zameniti matičnjakom. Na ovaj način se postiže potpuno iskorenjivanje krpelja. Idealni bi bili sistemski akaricidi koji bi se preko hrane davali pčelama i koji bi preko hrane za larve u poklopljenim ćelijama dospeli do krpelja (akaricidi na primer na bazi cymiazol hidrochlorid-a). Pare mravlje kiseline, aplikovane u kratkotrajnom ili dugotrajnom tretmanu, uništavaju većinu krpelja, pa i one u poklopljenim ćelijama. Geraniol, kao komponenta Nazonovljevih žlezda pčela izletnica, deluje repelentno na migrirajuće krpelje, što je dokazano brojnim laboratorijskim eksperimentima. Pri primeni svih hemijskih supstanci potrebna je velika opreznost, jer većina njih, nakon svoje primene ostavlja brojne rezidue u pčelnim proizvodima i dovodi do različitih medikamentoznih toksikoza. Sem toga, dugotrajna upotreba jednog te istog akaricida, može dovesti do rezistencije na njega, kao što je slučaj sa fluvalinatima. Kao manipulativni tretman protiv varoze, primenjuje se metod smanjivanja trutovskog legla u infestiranom društvu (ram graževnjak, mamac trutovsko i radiličko saće, TNT ramovi i sl.), u cilju sprečavanja migracije ženki Varroa destructor u poklopljene ćelije kako bi se tamo zaštitile od hemijskih supstanci. Nedostaci ovog metoda su što se njime uništava mesečna produkcija legla, zametan je i pojačava efekte nozemoze i akaroze. [1] (Slika 3) [3]

Borba protiv varoze

U poslednje vreme se sve češće, u borbi protiv varoze, primenjuje i biofizički metod - zagrevanje legla.

Problem u ovom metodu predstavlja topljenje voska u blizini

grejača, što se može prevazići korišćenjem žice uronjenu u termo-otpornu plastiku. [1]

Zaključak

1. Varoza je parazitska bolest pčela, koja nanosi velike gubitke u pčelarstvu.

2. Pored alternativnih metoda (biotehničke mere), u kontroli varoze, danas se koristi veliki broj hemijskih sredstava.

3. Sva hemijska sredstva se dele na sintetska i ona prirodnog porekla.

4. Sintetska hemijska sredstva su obično efikasnija u kontroli varoze u odnosu na organska jedinjenja.

5. Tri najčešća sintetska hemijska jedinjenja ili leka koja se danas koriste u svetu u kontroli varoze su fluvalinat, flumetrin i kumafos.

6. Postoje dva tipa ili dve vrste organskih supstancija, koje poseduju određenu anti-varoa aktivnost. To su eterična ulja i organske kiseline.

7. Pčelinji krpelj ili Varroa destructor danas može razviti rezistenciju na skoro sve akaricide, kako one sintetske, tako i na one organskog porekla.

8. Do sada je zabeležena rezistencija varoe na amitraz, bromopropilat, kumafos, flumetrin i fluvalinat.

9. U cilju sprečavanja pojave rezistencije, nikad ne koristiti samo jedan akaricid u tretmanu, i ne dozvoliti da koncentracije istog padnu ispod delotvornih (ubitačnih koncentracija). [2]

Literatura:

[1]*** Zoran Stanimirović*, Dragan Ćirković**, Bosiljka Đuričić* i Jevrosima Stevanović*, „Preveniranje i kontrola američke kuge, nozemoze i varoze pčela“, *Fakultet veterinarske medicine, Univerzitet u Beogradu ** Ministarstvo poljoprivrede i vodoprivrede Republike Srbije, Okrug Novi Pazar; [2]*** Vitomir Ćupić, „Lečenje varoze“, Katedra za farmakologiju i toksikologiju, Fakultet veterinarske medicine, Beograd; [3]*** Prof. dr Zoran Stanimirović, mr Jevrosima Stevanović „Razvoj i dinamika rasta populacije Varroa destructor u funkciji efikasne kontrole varoze“, Katedra za biologiju, Fakultet veterinarske medicine, Beograd

Slika 2 - Ženke krpelja na adultnim pčelama

Slika 3. - Juvenilni (beli) i adultni (braon) stupnjevi varoe koji se hrane hemolimfom pčele neposredno pre njenog izleganja

BILJEM PROTIV KARCINOMA (6)

Evropski kodeks protiv raka

(Prenosimo izvode iz knjige "Lekovitim biljem protiv karcinoma", autor Momčilo Moci Srečković, Slobomir 2015.)

Zarad prevencije bolesti postoji i evropski kodeks protiv raka. Njegove najznačajnije odredbe su:

- Nemojte pušiti. Pušači prestanite što je pre moguće i ne pušite u prisustvu drugih.
- Potrošnja alkohola (piva, vina i alkoholnih pića) treba da je umerena.
- Izbegavajte prekomerno izlaganje suncu.
- Pokušajte zdravstvene i mere zaštite na radu koje se odnose na proizvodnju, rukovanje, ili upotrebu bilo koje supstance koja može da izazove rak.
- Opštem zdravlju će koristiti ova dva pravila i mogu da smanje rizik od nekih karcinoma.
- Često treba jesti sveže voće i povrće i cerealijske sa većim sadržajem vlakana.
- Izbegavati gojaznost i ograničiti

ti unos u organizam masne hrane. Više karcinoma biće izlečeno ako se rano otkrije.

- Obratite se lekaru ako primetite neočekivanu promenu u mladežu ili krvavljenje iz njega.
- Posetite lekara ako imate uporne probleme kao što je uporan kašalj, duža promuklost, neredovna stolica ili naglo mršavljenje.

Za žene: Redovan pregled sekreta sa grlića materice. Redovno kontrolišite dojke i, ako je moguće, treba ići na mamografiju u redovnim intervalima posle pedesete godine života.

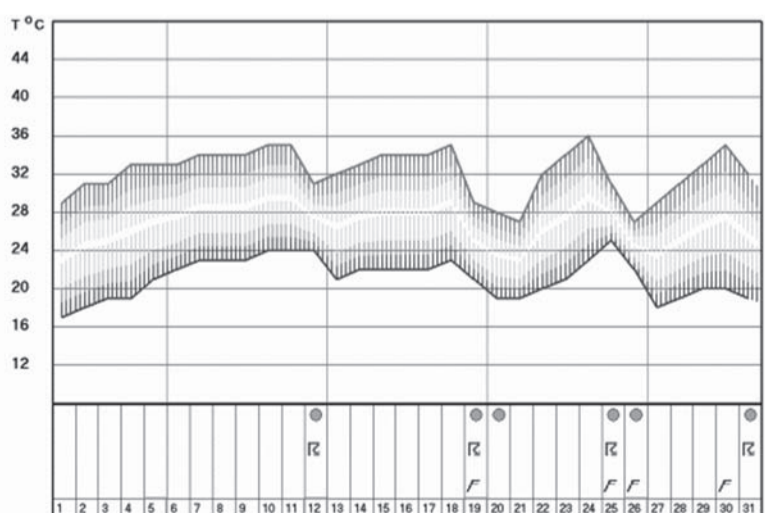
Znaci upozorenja

Rano otkrivanje je najbolja odbrana od raka. Na tabeli su navedeni znaci upozorenja za nekoliko najčešćih vrsta raka: obratite se lekaru ako uočite neki od njih

ORGANI	SIMPTOMI	KAKO SE OTKRIVA	LEČENJE	FAKTOR RIZIKA	PREVENCIJA
PLUĆA	-uporni kašalj -krvav ispljuvak -bol u grudima česta zapaljenja pluća	-rentgen -hronoskopija -biopsija	-operacija -zračenje -hemioterapija	-pušenje -nasledni faktor -izloženost industr. i drugim zagađivačima (azbest, radon)	-prestanite da pušite i izbegavajte prostorijske u kojima se puši. -smanjite izloženost zagađivačima (opšte i lične mere zaštite).
DOJKA	- novonastala asimetrija dojki -uvučena bradavica -sekret (krv iz bradavice) -zadebljanje (čvor) u dojci - nabrana koža iznad zadebljanja -crvenilo kože -uvećane žlezde u pazušnoj jami	-samopregled jednom mesečno -pregled lekara -ultrazvuk -mamografija -biopsija	-operacija -zračenje -hemioterapija -homoterapija -imunoterapija	-maligno oboljenje u porodici -menstruacija pre 11.godine, menopauza posle 50. godine -nerađanje -nedojenje -zapaljenje -prvo dete posle 30.godine -oralna kontracepcija -hrana sa mnogo masti, gojaznost	-samopregledi -posle 50.godine kontrole kod lekara dva puta godišnje -prvo dete pre 30. godine -dojenje -unošenje manje masti -održavanje normalne težine
PROSTATA	-otežano mokrenje -neobičajeno često mokrenje -bol, peckanje tokom mokrenja -krv u mokraći	-pregled mokraće -pregled kod lekara -cistoskopija -biopsija	-operacija -zračenje -hemioterapija -hormonska terapija	-55 godina starosti -gojaznost -izloženost hemijskim agensima na radnom mestu	-pravilna ishrana -redovne kontrole posle 55. god.
DEBELO CREVO	-promene u stolici koje traju duže ili više nedelja -naizmenično proliv-zatvor -kvavljenje iz analnog otvora; krvava stolica -bol u stomaku -umor, -gubitak težine	-pregled stolice -pregled kod hirurga -rentgen -rektoskopija -biopsija	-operacija -zračenje -hemioterapija -imunoterapija	-polipi u debelom crevu -bolest u porodici -upale creva -ishrana sa malo voća i povrća a mnogo masti -neredovno uzimanje obroka -dugogodišnja zatvorojaznost	-regulišite stolicu -jedite veće količine voća i povrća -smanjite unos masti -težina u granicama normale
MOKRAĆNA BEŠIKA	-krv u mokraći -često mokrenje -nemogućnost mokrenja -bol tokom mokrenja -temperatura	-pregled mokraće -cistoskopija -biopsija	- operacija	-pušenje -izloženost hemikalijama i pesticidima -često nelečenje infekcija -bolest u porodici	-prestanite sa pušenjem -izbegavajte hemikalije i pesticide -lečite infekcije bešike
MATERICA	-krvarenje iz vgine posle menstruacije -bol u donjem stomaku i leđima	-ginekološki pregled -papanikolau test -ultra zvuk -eksplozivna kiretaža -biopsija	-operacija -zračenje -hemoterapija	-bolest u porodici -hormonski poremećaj i dugotrajno uzimanje hormona -veći broj partnera -česte kiretaže	-redovni ginekološki pregledi
MELANOM	-promene na mladežu ili bradavici (promena boje i veličine) -pojava sekreta ili krvi -trajni ojed	-pregledi kože -biopsija	-operacija -imunoterapija -hemioterapija	-bolest u porodici -svetla put -izlaganje suncu nezaštićena koža -opekotine od sunca u detinjstvu (od 7 – 12.godina)	-zaštitite bkožu od sunčevih zraka -pregled kože
ŽELUDAC I PANKREAS	-bol u stomaku -često muka, povraćanje -odvratnost prema hrani -dugotrajni gubitak apetita, težine -žutica	-ultra zvuk -skener -endoskopija -biopsija	-operacija -hemioterapija -imunoterapija	-alkohol -pušenje -kafa -bolest u porodici -nedovoljan unos vitamina C -česte infekcije želuca -čir na želucu	-pravilna ishrana, što više voća i povrća -prestanite da pušite i pijete alkohol.

Prognoza vremena do kraja jula

☐ ГРЉАВИНА ☐ КИША ☐ МАГЛА ☐ СНЕГ ☐ ВЕТАР – МАКСИМАЛНА ТЕМП. – МИНИМАЛНА ТЕМП.

Promet roba na Produktnoj berzi

od 29. 6. do 3. 7. 2015.

Najvažnije iz protekle nedelje:

- Rast cene kukuruza
- Pad cene soje
- Dešavanja na svetskim berzama

Žetva pšenice je u punom jeku. To je trenutno najvažniji posao u poljoprivredi, pa je tržište, bar dok se veći deo pšenice ne smesti u silose, u drugom planu. To se vidi i po prometu koji je u nedelji za nama izosio 650 tona, što je za 17,62% manje nego prethodne nedelje. Finansijska vrednost prometa je iznosila 19.104.250 dinara ili za 29,95% manje u odnosu na vrednost prometa u prethodnoj nedelji.

Posle prve registrovane cene u prethodnoj nedelji, u proteklom nedeljnom periodu nije bilo trgovanja hlebnim žitom. Prve analize pokazuju da se silosi pune pšenicom dobrog kvaliteta, što je dobar predznak da će izvoznici imati kvalitetnu ponudu inostranim kupcima. Tržište ove robe je startovalo sa cenom od 16,50 din/kg bez

PDV, ali tržište se još "namešta" pa će tek kada se žetva privede kraju početi značajnije trgovanje kada će se i preciznije izdefinisati cena ove robe.

Svetsko tržište žitarica doživelo je prethodne nedelje veliki cenovni rast. Ova kretanja su se relativno brzo "prelila" i na naše tržište, pa je cena kukuruza u značajnom porastu od 4,25% u proteklom u odnosu na prethodnu nedelju. Naime, prosečna cena ove robe u nedelji za nama je iznosila 17,53 din/kg (15,94 bez PDV). Tržište kukuruza na novosadskoj berzi je protekle nedelje zatvoreno sa cenom od 16,10 din/kg bez PDV, čime se kukuruz posle konstantnog dvomesečnog pada vratio na nivo iz aprila meseca i koliko toliko popravio svoju tržišnu poziciju.

Pregled zaključenih i ponuđenih količina, kao i dijapazon zaključenih i ponuđenih cena poljoprivrednih proizvoda tokom protekle nedelje, dati su u sledećoj tabeli:

ROBA	PONUĐENA KOLIČINA (t)	CENA PONUDE DIN/KG SA PDV-OM	ZAKLJUČENA KOLIČINA (t)	ZAKLJUČENA CENA DIN/KG SA PDV-OM	PROMENA U ODNOSU NA PRETHODNU NEDELJU
Kukuruz vešt. sušen, rod 2014.	425	17,16-18,15	325	17,16-17,71	+4,25%
Soja, rod 2014.	275	39,60-41,25	275	39,60-41,25	-1,55%
Soja, rod 2014. odložena isporuka	50	45,10	50	45,10	-
Sojina pogača	25	48,40	-	-	-
Robni zapis pšenica rod 2014.	5.500	20,46	-	-	-

Prosečna cena soje u proteklom nedelji beleži pad u odnosu na prosečnu cenu u prethodnom periodu za 1,55%. Međutim, za soju se slobodno može reći da je u porastu.

Naime, cena je na samom početku nedelje startovala sa pozicije 36,50 din/kg bez PDV, da bi se ovom robom na samom kraju nedelje trgovalo po ceni od 37,50 din/kg bez

PDV. Inače realizovana je i prodaja soje sa odloženom isporukom od 15 dana po ceni od 41,00 din/kg bez PDV, što još jasnije idnicira na trend cenovnog rasta ove robe.

PRODEX

PRODEX je u porastu. Indeksna vrednost ovog pokazatelja se na zatvaranju prošlonedeljnog berzanskog trgovanja zaustavila na

poziciji od 201,11 indeksnih poena, što je za 3,08 indeksnih poena veća vrednost nego na zatvaranju berze prethodne nedelje.

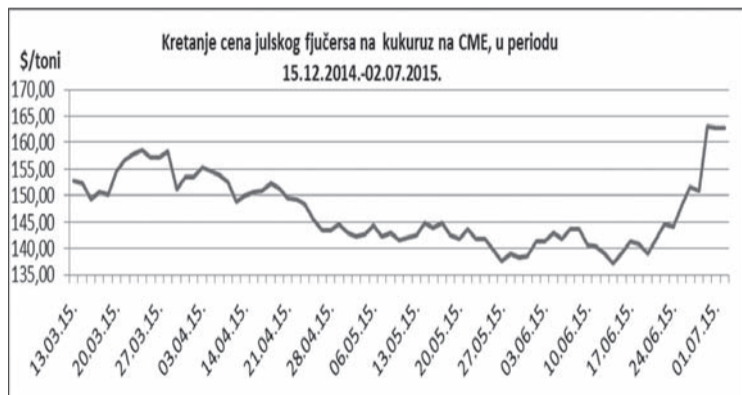

Cene poljoprivrednih proizvoda u proteklom nedelji na vodećim robnim berzama su bile sledeće:

PREGLED DNEVNIH PROMENA CENA NA CME GROUP JULSKI 2015.					
	ponedeljak	utorak	sreda	četvrtak	petak
Pšenica	206,58 \$/t	213,26 \$/t	225,83 \$/t	215,84 \$/t	215,84 \$/t
Kukuruz	151,57 \$/t	150,86 \$/t	162,99 \$/t	162,83 \$/t	162,83 \$/t

BUDIMPEŠTA	
PŠENICA	KUKURUZ
166,57 EUR/t (futures avg 15)	144,99 EUR/t (futures sep 15)

EURONEXT PARIZ	
PŠENICA	KUKURUZ
205,00 EUR/t (futures sep 15)	193,75 EUR/t (futures avg 15)

Početkom nedelje došlo je do velike zabrinutosti u SAD-u i Kanadi zbog obilnih padavine koje prete da dodatno umanje kvalitet pšenice, dok sa druge strane postoji zabrinutost za kukuruz, s obzirom da polako ulazi u fazu cvetanja.

Sredinom nedelje USDA je objavio izveštaj o usevima, koji je doveo do naglog i velikog skoka cena na čikaškoj berzi. Nije iznenađujuće da je upravo kukuruz zabeležio najveći skok, što je posledica njegove velike osetljivosti na manjak vo-

de. Izveštaj je stavio zalihe i površine na dno tržišnih očekivanja trgovaca, dok je jačanje tražnje dodatno gurnulo cene na gore. Cifre za pšenicu su bile na nivou očekivanja, ali je cena pogurana pod inercijom celokupnog tržišta.

Pšenica je u Parizu, u odnosu na kraj prošle nedelje, skočila za 10,51%, dok je u Budimpešti skuplja za 8,51%. Kukuruz je u Parizu skočio u odnosu na prošli petak za 14,65%, dok je novi septembarski fjučers na kukuruz u Budimpešti poskupeo za 8,98%.

E-mail: nsberza@eunet.rs,
internet sajt: www.proberza.co.rs
INFO SLUŽBA
021/443-413 od 7³⁰ do 14³⁰

PREGLED DNEVNIH PROMENA CENA NA CME GROUP					
	ponedeljak	utorak	sreda	četvrtak	petak
Soja, zrno, jul 15	368,18 \$/t	368,33 \$/t	388,09 \$/t	383,61 \$/t	383,61 \$/t
Sojina sačma, jul 15	341,30 \$/t	241,90 \$/t	359,50 \$/t	359,80 \$/t	359,80 \$/t

Soja je sa isporukom u julu skuplja za 4,38%, dok je sojina sačma skuplja za 6,86%.

*Objavljeni nedeljni ponderi cena nisu zvaničan podatak, usled činjenice da su obuhvaćeni podaci o trgovanju do trenutka štampanja informatora.

SPONZOR
Francuski hibridi kukuruza i suncokreta
Limagrain d.o.o.
21000 Novi Sad, Radnička 30a
Tel: 021/4750-788; Fax: 021/4750-789
miroslav.sidor@limagrain.com
branimir.alivovodic@limagrain.com
www.limagrain.rs

„Carska“ ovca osvaja Srem

Meso ovih ovaca smatra se delikatesom

Nedavno su u Kuzminu, na farmi **Slaviše Njegića** selekcionari Agrotima iz Sremske Mitrovice na čelu sa **Boškom Jovićem**, a uz učešće stručnjaka iz departmana sa stočarstvom, Instituta za stočarstvo i Regionalne odgajivačke organizacije, kao i veterinarski organizacija i prisustvo mladih entuzijasta i pastira, obavili prvo licenciranje ruske romanovske rase ovaca u Srbiji. Kako se radi o rasi koju karakterišu visoka plodnost, ranostasnost i velika vitalnost jagnjadi, ova ovca je u zemlji svog porekla, kao i u zemljama u koje je tokom istorije stigla dobila i „carski“ epitet. Veoma je otporna na bolesti, niske temperature i ekstremnije paragenetske faktore.

Godišnje romanovska ovca na svet obično donese između pet i deset jagnjadi u dva jagnjenja zbog čega se ubraja u najplodniju rasu na svetu. Rekord je 11 živorođenih jagnjadi u jednom leglu, a njeno uključivanje u domaće, primitivne rase, u značajnoj meri popraviće

njihove odlike i stvoriti uslov za razvoj srpskog ovčarstva koje je, kako je bilo reči u Kuzminu, i pored sve većeg interesovanja za jagnjeće i ovčije meso u drastičnom opadanju, kako u Srbiji, tako i u Evropi i Svetu.

Licenciranje i degustacija veoma ukusnog mesa romanovske ovce, bila je ujedno i prilika da se domaćoj javnosti predstavi i „Romanov tim Srbija“, kojeg uz uglednog pastira, vlasnika Farmi Romanovski ovaca „Njegić“ iz Dvorova (Bijeljina), i u godinama za nama najboljeg privrednika Republike Srpske Slavišu Njegića, čine još **Tatjana Veldkamp Šimičević**, fizijatar iz Koluta pored Sombora, **Vladan Krasavac**, naš poznati reprezentativac u rukometu i magistar agronomije, **Duško Tišma** iz Dalja, koji trenutno spada u grupu najuglednijih Romanov pastira Evropske unije, te mladi akademski obrazovani pastiri, **Vladimir Dobrašinić** iz Lelića pored Valjeva, **Nikola Šikić** iz Kragijevca, kao i mnogi dugi.

Romanov tim Srbija (Slaviša Njegić prvi sa leve strane)

Sačuvati i raširiti rasu

- Na farmi u Kuzminu nastojaćemo da kao pravi profesionalci objedinimo i primenimo sve što smo naučili iz prakse, ne zanečmarujući pri tome znanja koja nudi savremeno ovčarstvo. Ovce se čuvaju u profesionalnim uslovima koji odgovaraju najsavremenijim stremljenjima u ovom poslu. Konačan cilj je obnavljanje i unapređenje postojeće genetike u Srbiji uz stalno okretanje ka inostranom tržištu gde je potražnja za ovčijim mesom sve veća. Inače, meso romanovske ovce smatra se delikatesom i eg-

zotčnim, tako da je to samo još jedan podstrek više kako za nas, tako i za ovčare koji pokazuju volju da nam u radu pomognu i rašire „carsku“ po čitavom Sremu. U radu se rukovodimo ruskim odgajivačkim programom, koji za razliku od trendova u Evropskoj uniji čuva odlike rase bez pretenzija da romanovsku ovcu pretvori u izložbenu rasu. Nama treba dobra ovca, otporna, visokokvalitetna koja može da zadovolji potrebe ne samo velikih tržišta nego i pastira i običnih konzumenata, jasan je Slaviša Njegić.

- Svi ovnovi koji su na farmi u Kuzminu, rođeni su na našoj farmi u Dvorovima i potomci su najelitniji grla rase kojoj pripadaju. U Sremu su odgajani i uvedeni u priplod a tu su dobili i prvo potomstvo. Svaki od ovnova nam je, da se poslužim rečima dobre prijateljice Tatjane, posebno „mio i drag“. Svaki ima svoje ime, neki imaju izraženu konstituciju, „divlji“ libido i temperament, više-manje grive, ali svima im je zajedničko to da pripadaju najplodnijoj rasi ovaca na svetu, te da plodnost dominantno prenose na potomstvo, kao i sve ostale osobine rase koju čine ovu ovcu jedinstvenom. Ovo je samo jedan deo rezultata nešeg višedecenijskog rada u ovčarstvu, pa i sa romanovskom rasom ovaca. Njihova „krv“ sakupljana je širom sveta, pa se krvne linije razlikuju i po fenotipu. U toplijim delovima Ruske Federacije, u kojoj je ova rasa nastala, karakteriše ih „rubi boja“, za razliku od severnijih krajeva gde je dominantna crna. Prema Aziji, Kazahstanu, „Carska“ ima jače i runo, dok, recimo, češke krvne linije imaju duže repove i jaču, konjastiju konstituciju, ali i to je rezultat selekcije na veći prirast i mesnatost, objašnjava nam Slaviša Njegić.

Govoreći o razlozima zbog kojih je do stvaranja ovakvog Centra u Kuzminu došlo, Njegić, koji inače uživa i veliki ugled u Rusiji, a posebno u Jaroslavskoj oblasti odakle „Carska“ ovca i potiče, ističe da je to potreba da se domaće ovčarstvo ne samo zanovi, nego i unapredi ukrštanjem rase.

- Radio sam čitav niz studija koje su pokazale da u Srbiji, a posebno u njenim istočnim delovima i u Vojvodini imate prazna sela sa kompletnom infrastrukturom. Smatram da bi uključivanje Romanovske ovce u domaće ovčarstvo fond mogao da se obnovi i pojača za veoma kratko vreme, vratiti mlade ljude selu, pa i negovanju neki drugi vrednosti. Ovca je životinja koja se lako prilagođava na različite uslove, ali sa druge strane zahteva dosta veštine, iskustva, znanja, vremena i naravno strpljenja. Upravo otuda naš Tim i Centar biće na usluzi svakom ko bude hteo savet ili neku drugu vrstu pomoći. Kuzmin je kroz istoriju bio tačka u kojoj su se ukrštali mnogi putevi, pa je i danas tako. Blizu je Hrvatska kao članica Evropske unije u kojoj imamo jednog uglednog Tišmu, tu je i Republika Srpska gde nam je matična farma, a blizina autoputa omogućava odličnu komunikaciju sa ostatkom Srbije i Sveta, objašnjava Njegić i dodaje da će „Romanov tim Srbija“ na farmi u Kuzminu pored promocija rase održavati i edukativne skupove i internacionalne izložbe od kojih se prva može očekivati još ove jeseni. - Pozvaćemo sve naše pastire, kao i one što žele postati, iz Srema, Srbije i regiona, da se upoznaju sa

Pomoć sremskim pastirima

- Naša želja je da pomognemo svim ovčarima u Sremu ali i šire. To se posebno odnosi na mlade koji su svesni da u rad sa ovacima moraju da ulože i znanje i vreme. Kada kažem da pomognemo, tu ne mislim samo na ukrštanje rase, nego i na davanje saveta koji mogu da pomognu da se posao razvije. Mi želimo da naučimo ljude da ovčare, a da bi do toga došli moramo biti svesni da ovčarstvo nisu samo štap i livada, već pre svega praćenje savremenih trendova, objašnjava Slaviša Njegić i dodaje:

- Ratarstvo, ma koliko teško bilo, obavlja se gotovo kampanjski. Tako se seje, tako žanje, a ovčarstvo zahteva stalno prisustvo pasitra. Ono nije fizički teško, ali traži stalnu pažnju. Primera radi, vi možete otići na more čak i u vreme sezone žetve. Izgubite koji dan, ali ipak stignete da obavite sve. Sa ovacima nije tako, njih ne možete ostaviti same, a ne možete ih poveriti ni nekome ko ne ume sa njima, posebno kada se radi o ovako zlatnom genetskom materijalu kakav imamo kod romanovske ovce.

Sa licenciranjem u Kuzminu

Romanovskom ovcom i mogućnostima koje pruža savremeni pristup ovčarstvu. Za jesen spremamo i još neka dodatna iznenađenja kada je Romanov rasa u pitanju. Romanovska ovca je preko Srema definitivno ušla u Srbiju i zvanično od ove godine postoji kao priznata rasa po oba odgajivačka programa, i ostvaruje subvencije sto je za početnike u ovčarstvu veliki stimulans, a siguran

siguran sam da će u vremenu koje je pred nama upravo zahvaljujući toj činjenici, srpsko ovčarstvo doživi potpuni preporod, te da će ljudi iz struke uspeti da nam obezbede odgovarajuću rodoslovnju dokumentaciju koja će pratiti naše ovce prilikom izvoza u druge zemlje, pa i u matičnu zemlju porekla, gde vlada veliki interes za našim stadima.

S. Lapčević

O rasi

Romanovska ovca je nastala u Rusiji sredinom 19. veka u dolini Volge u Jaroslavskoj oblasti a ime je dobila po okrugu Romanovo-Borisoglebsk, okolina današnjeg grada Tutaev. Od samog starta je vršena oštra selekcija na plodnost pa je posledica tog selekcijskog rada da je danas u svetu Romanovska ovca ubedljivo najplodnija rasa ovaca.

Prosečna plodnost ovih ovaca iznosi oko 260 posto po jagnjenju (dok uz odličnu ishranu iznosi i preko 400 posto) što bi značilo da se od 100 ovaca dobija od 260 do 400 jaganjaca u jednom jagnjenju, a uz odgovarajuću ishranu mogu postići jagnjenja prirodni putem na svega 6 meseci. U jednoj godini se od jedne ovce kada se jagnje svakih 6 meseci dobija u proseku 4-6 jagnjadi, što je broj koji nijedna druga rasa ne može dati.

Takođe ova ovca je skromnijih dimenzija (50 do 60 kg) i samim

tim manje hrane troši od ovaca koje teže 70 do 100 kg. Grla ove rase su jako otporna, bez ikakvih posebnih zahteva prema ishrani i smeštaju i po tome se mogu porediti sa našim autohtonim pramenkama. Ovce se pare već posle 30 dana po jagnjenju i po tome su jedinstvene u svetu, dok drugim rasama treba najmanje 42 dana. U priplod ženska grla se uglavnom pustaju sa 7-8 meseci. Tako da se prvi put jagnje sa godinu dana i vec u prvom jagnjenju prosečna plodnost je oko dva jagnjeta po ovci, jedinačva su retka a dešavaju se i trojke i četvorke kod elitnih grla koja su odlično hranjena. Kod ovaca ove rase dosta dobro je izražena sposobnost za proizvodnju mleka odličnog kvaliteta. Sa prosečnom proizvodnjom mleka od 150 do 200 litara u laktaciji ova ovca bez problema ohrani svoje leglo koje nekad broji i 5-6 jagnjadi.